«Երիտասարդնե՛ր, գրեցի ձեզ, որովհետեւ դուք ուժեղ եք եւ դուք հաղթեցիք չարին», Ա Հվ. 2,14

Գ հուլիս 2020

Կ ա ն թ ե ղ

Բավրայի հայ կաթողիկէ երիտասարդական միության պարբերաթերթը

Բավրայի հոգեւոր պատմությունը և ներկա մարտահրավերները
1
Հոգեւոր պատմությունը

Բավրա գյուղի պատմական անցյալի մասին ճշգրիտ տեղեկություններ գտնելը այնքան էլ դյուրին գործ չէ, տեղեկությունները սակավաթիվ են. քիչ թե շատ վստահելի միջոցը գյուղի հնաբնակներից տեղեկություններ իմանալն է, որոնց հետ զրուցելով ջանացինք փոքրիշատե տեղեկանալ գյուղի պատմական անցյալից ու ավանդույթներից՝ ավելի շատ կենտրոնանալով համայնքի հոգեւոր նկարագրի վրա։

Բավրայի բնակիչների նախնիները 1829-30թթ. Մեծ Գաղթի ժամանակ Արեւմտյան Հայաստանից դեպի Վրաստան եւ Արեւելյան Հայաստան գաղթող հայերի հետ միասին գաղթել են Արդահան գավառի Վել գյուղից։ Նախ հաստատվել են Ախալքալաքի շրջանի Բավրա գյուղում, հետո՝ 1854 թ., անցել են Շիրակ եւ հաստատվել այսօրվա գյուղից 3 կմ. դեպի հյուսիս-արեւմուտք գտնվող հին գյուղի տարածքում, որտեղ եղել է վրացիների արոտավայրերից մեկը։ Գյուղը կոչվել է «Թիթոյի Խարաբա», որը վրացերենից թարգմանաբար նշանակում է «առաջին քարափ»։

1957 թ. Լենինական-Ախալքալաք մայրուղու մոտ, հին գյուղից դեպի հարավ-արեւելք ՀՍՍՀ կառավարությունը հատկացրեց հողատարածք, որտեղ պետք է կառուցվեր նոր գյուղը։ Սակայն աշխատանքները ընթանում էին շատ դանդաղ, եւ միայն 1959 թվականի դեկտեմբերի 8-ի երկրաշարժից հետո, որի հետեւանքով հին գյուղը ավերվեց, բնակիչները տեղափոխվեցին նոր գյուղ։ Երկրաշարժի հաջորդ օրը գյուղի բնակչությունը բաժանվել է երկու մասի։ Մի մասը տեղափոխվել է Հոկտեմբերյանի նորաստեղծ 6-րդ Սովխոզ՝ Լենուղի գյուղ, ուր այսօր էլ կա մի փողոց, որին տեղացիները անվանում են ժաչկեցիների փողոց, իսկ բավրեցիներին՝ ժաչկեցիներ, իսկ մյուս մասը տեղափոխվում է նոր կառուցվող Բավրա գյուղ։

Հին գյուղի եկեղեցին

Բավրա գյուղի բնակիչները հայ կաթողիկէներ են եւ մշտապես առանցքային նշանակություն են տվել հոգեւոր կյանքին եւ հոգեւոր-ազգային ինքնության պահպանությանը։ Լավ իմանալով, որ հավատքը մեր բնակիչների համար միշտ էլ գերագույն արժեք է եղել, գյուղի բնակիչներից հետ զրույցում փորձեցինք իմանալ հին գյուղի եկեղեցու կառուցման պատմությունը։

Կորյուն Սումբուլյանը պատմեց, որ Մարիամ Աստվածածնին նվիրված եկեղեցին կառուցվել է, հավանաբար, 1850-ական թվականներին։ Այն երկթեք տանիքով, ցածրահարկ, մեկ ընդհանուր սրահով եկեղեցի է՝ փայտե սյուներով եւ առաստաղով։ Ներսում՝ արեւելյան հատվածի կենտրոնում դրված է մի գեղեցիկ խաչքար։ 1959 թվականի դեկտեմբերի 8-ին վրա հասած չարաբաստիկ երկրաշարժը կիսով չափ ավերել է եկեղեցին։ Կարճ ժամանակ անց 1960-ական թվականներին՝ գյուղացիներից Մարիամ Մարգարյանի նախաձեռնությամբ գյուղի բնակիչներից կատարվել է դրամահավաք եւ իրենց ձեռքով էլ իրականացրել են եկեղեցու բարեկարգման աշխատանքները։ Բնակչության՝ նոր գյուղի տարածք տեղափոխվելուց հետո Մարիամ Աստվածածնի եկեղեցին լքված ու անմխիթար վիճակում էր մնացել։ Այն երկրորդ անգամ նորոգվեց 2007թ. Հայկական Կարիտասի «Ծխական հասարակական խորհուրդներ» ծրագրով եւ գյուղացիների նվիրատվություններով ու կամավոր աշխատանքով եւ հանդիսավորապես վերաօծվեց նույն թվականի հուլիսի 14-ին՝ ձեռամբ Արհ. Տ. Նշան Արքեպս. Գարաքեհեյանի, Տ. Գրիգոր Քհն. Մկրտչյանի հովվական ծառայության ժամանակ։ Եկեղեցում մատուցվեց

առաջին Սուրբ Պատարագը՝ շուրջ ինը տասնամյակների ընդմիջումից հետո։ Եկեղեցու բակում տեղադրված են խաչքարեր, որոնք նվիրել են համայնքի բնակիչները։

Բավրեցիները չատ կապված են հին եկեղեցու հետ եւ մինչ օրս էլ եկեղեցու մոտ մատաղ են անում, մշտապես ուխտագնացություններ են կատարում դեպի եկեղեցի։ Մեծ չափով այցելություններ կատարվում են հատկապես տոների ժամանակ, մանավանդ, Վարդավառին։

Տիրացուները եւ հավատքի կյանքը, հոգեւոր ավանդույթները

Բավրայում ապրող եւ սպասավորող ձեռնադրված հոգեւոր հովիվ երբեւէ չի եղել, խորհրդակատարությունները եւ աղոթքները կազմակերպել են հարեւան հայ կաթողիկէ գյուղերի քահանաները, բայց եղել են տիրացուներ՝ հավատավոր, աղոթասեր անձինք, ովքեր հատուկ ծիսական շապիկներ էին հագնում եւ կատարում հոգեւոր արարողություններ՝ մկրտություններ, թաղումներ, աղոթում հիվանդների, վախեցածների, ծննդկանների եւ ննջեցյալների համար։ Տիրացուներից հիշում են Տիգրան Ասլանյանին, հայր եւ որդի Պետրոս Հովհաննես Սումբուլյաններին։ Հովհաննեսի եղբայրը՝ Սումբուլյան Նիկոլը, Ախալքալաքում սովորել է գրող Դերենիկ Դեմիրճյանի հետ միասին, այնուհետեւ՝ 1919 թ. մտադրություն է ունեցել հոգեւոր կրթություն ստանալու Էջմիածնի Գեւորգյան ճեմարանում, սակայն հեղափոխությունը խոչընդոտել է, եւ նա կիսատ է թողել ուսումը, չնայած միշտ հավատարիմ է մնացել եկեղեցուն՝ պահպանելով հոգեւոր սովորույթները։

Գյուղի հավատավոր կանանցից են եղել Ղազարյան Լուսիկը եւ Հերիքը, ովքեր հարազատ քույրեր էին եւ մինչեւ իրենց կյանքի վերջը ապրել են ջերմեռանդ աղոթասեր կյանքով, մշտապես ծոմ ու պաս պահելով։ Նրանց անուններն այսօր չատերն են հիշում, նույնիսկ՝ հարեւան գյուղերում։ Գյուղի տարեցներից փորձեցինք իմանալ, թե իրենց ծնողները, պապերը ինչպիսի հետաքրքրություններ ու զբաղվածություններ են ունեցել մինչեւ Սովետական միության ժամանակները։ Նրանք կարոտով էին ջանում մտաբերել պատմություններն այն մասին, թե ինչպես են հին գյուղում ծանր գյուղատնտեսական աշխատանքին զուգահեռ զբաղվել ինքնակրթությամբ, տոն օրերին խաղեր ու միջոցառումներ են են կազմակերպել։ Այդ ժամանակ եւ մինչեւ հիմա էլ գյուղի կանայք անմասն չեն մնացել ծանր աշխատանքներ կատարելուց՝ ամեն կերպ օգնելով իրենց ամուսիններին։

Աղոթքներ ասելը գյուղում եղել է ամենակարեւոր առաքելություններից մեկը։ Մինչեւ այսօր էլ հիմնականում տատիկները հիշում են իրենց ժամանակների սովորություններն ու աղոթքները, ոմանք մինչ օրս էլ աղոթում են. Վարդարանը, «Հայր Մեր» ու «Ողջույն» են աղոթել ամեն անգամ քնելուց առաջ եւ առավոտյան՝ պահպանելով ու հետագա սերունդներին փոխանցել իրենց իմացածը։ Օրինակ, այդպիսի հին, արդեն գյուղական բարբառով խառնված, փոքր-ինչ աղավաղված եւ դժվար հասկանալի աղոթքներից է հետեւյալը.

«ՈՂՋՈՒՅՆ ՀԱՅՐ ՄԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻ ՀԻՍՈՒՍ ԾՆԱՎ ԲԵՐԵՑ ՈՐԴԻ ԽԱՆՁԱՐՈՒՐՈՎ ՓԱԹԱԹԵՑԻՆ ԳԵՒՈՐԳ ՏԱՐԱՆ ՄԿՐՏԵՑԻՆ, ՍՈՒՐԲ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԵՂԱՎ ՔԱՎՈՐ. ԱՄԵՆՔՆ ՀԻՍՈՒՍ ՄԵԿ ԿՈՉԵՑԻՆ. ՏԵՐ ՈՂՈՐՄՑԱ, ՏԵՐ ՈՂՈՐՄՑԱ, ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԲԱՐԻ ՕՍՑԱԹ»,

կամ այս մեկը.

«ԼՈՒՍԱՑԱՎ. ԼՈՒՍՆԻՆ ԲԱՐԻ, ԵՍ ՀԱՎԱՏԱՄ ՏԵՐ ԿԵՆԴԱՆԻՆ, ՄԱՐԻԱՄ ՆՍՏԱՎ ՍՈՒՐԲ ՍԵՂԱՆԻՆ ԳԻՐՔԸ ԱՌԱՎ ԱՆԱՐԱՏ ՀՈԳԻՆ, ՁՈՔԻՆ ԼԱՑԻՆ, ՄԵՂԱՎՈՐՆԵՐ ԽՆԴԱՑԻՆ, ԱՐՔԱՅՈՒԹՅԱՆ ԴՈՒՌԸ ԲԱՑԻՆ, ՏԵՐ ՈՂՈՐՄՑԱ, ՏԵՐ ՈՂՈՐՄՑԱ, ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԲԱՐԻ ՕՍՑԱԹ։

Այս երկու աղոթքները, տատիկների խոսքով, իրենց մեջ հոգեւոր մեծ ուժ են պարունակում։ Նշեմ նաեւ, որ գյուղի գրեթե ցանկացած տանը կա «հոգեւոր կամ սրբի անկյուն»՝ սրբապատկերներով մի անկյուն, որտեղ աղոթում ու մոմ են վառում յուրաքանչյուր կիրակի, եւ, եթե նույնիսկ չեն կարողանում ներկա գտնվել եկեղեցում մատուցվող Սուրբ Պատարագին, իրենց հոգեւոր պարտքը այդպես են կատարում։

Թուրքական ջարդերը

Բավրան Ալեքսանդրապոլի գավառի շատ այլ գյուղերի նման ենթարկվել է թե երիտթուրքական կառավարության 1918թ. զորքերի վեցամսյա օկուպացիային եւ թե, հատկապես, 1920թ. դեկտեմբեր եւ հունվար ամիսների թալանին, սպանություններին, սոցիալական դժվարությունների, ֆիզիկական եւ այլատեսակ բռնությունների։ Իրենց հայրենի երկրից արտաքսվելուց ինը տասնամյակ անց սիգավետցիները դարձյալ վերապրեցին թուրքական գազանությունների հետեւանքները՝ նոր նահատակներով հանդերձ։ Հայաստանի Ազգային արխիվի տեղեկությունները փաստում են հետեւյալը. «Թուրքական բանակում «այլասերումը մեծ չափեր» էր ընդունել։ Թուրքերն ամենուր իրենց պահում էին անասելիորեն սանձարձակ։ Ժամանակակիցը վկայում է, որ Խոտայ Խարաբա (Բավրա), Դարակեյ (Սարագյուղ), Կոր-Աղբյուր (Սիգավետ), Կոյակուլի-Ղազանչի եւ Շիշթափա (Սեպասար) հայկական գյուղերում կանայք եւ աղջիկները ենթարկվել են բռնարարքների, նրանց մի մասին առեւանգել են տաճիկները, իսկ մի մասին էլ՝ հարեւան Աղաբաբայ գյուղի թուրքերը։ Այդ գյուղերում պատկերը շատ ծանր էր. ամեն ինչ կամ ավերված էր, կամ էլ վառված, ամենուր ընկած էին տասնյակ դիակներ, պատահում էին նաեւ կիսամեռ եւ սովահար եղած երեխաներ ու ծերեր» (Հ. Բ. Աբրահամյան, «Ալեքսանդրապոլյան իրադարձությունների շուրջ, 1920թ. նոյեմբեր-1921թ. ապրիլ»)։ Թուրքերն անխնա թալանում էին ամեն ինչ՝ տան կահույքը, նույնիսկ վառարանները, ի սպառ ունեզրկում բնակիչներին, տանում էին հացահատիկի բերքը, անասունները, «բայրա» կոչված հարկ պահանջում գյուղացիներից, ովքեր հրաժարվում էին կատարել իրենց պահանջները, գաղտնի սպանում էին, հիմնականում գիշերները։

Նոր՝ Սուրբ Նշան հայ կաթողիկէ եկեղեցին

Սուրբ Նշան հայ կաթողիկէ եկեղեցու շինարարական աշխատանքները սկսվեցին 2007 թվականին՝ հին գյուղի եկեղեցու վերաօծումից անմիջապես հետո, եւ տեւեցին հինգ տարի՝ մինչեւ 2012 թ.։ Շինարարական աշխատանքները սկսվեցին Արհ. Տ. Նշան Արքեպս. Գարաքեհեյանի եւ շարունակվեցին ու ավարտվեցին Արհ. Տ. Ռաֆայել Արքեպս Մինասյանի հովանավորությամբ, նախ Տ. Գրիգոր Քհն. Մկրտչյանի, ապա՝ Տ. Նարեկ քհն. Թադեւոսյանի հոգեւոր հովվության ժամանակ։ Եկեղեցու կառուցումը տեղի ունեցավ ընդհատումներով, քանի որ ֆինանսական միջոցներ չէին կարողանում հայթայթել։ Կառուցման համար մոտ 200.000 եվրո դրամար է ծախսվել։ Ֆինանսական միջոցներ հատկացրել են Կաթողիկէ Եկեղեցու գերմանական Renovabis, Kirch in Not, ֆրանսիական Ouvre d'Orient եւ այլ բարեգործական կազմակերպություններ։ Ֆրանսիահայ անհատ բարերար Հակոբ Գաբրաչը եւս օժանդակել է եկեղեցու շինարարությանը՝ Խորանի Սուրբ Սեղանի կառուցման եւ եկեղեցու կահավորման հարցում։ Եկեղեցին կառուցված է վարդագույն տուֆ քարից, ունի մեկ մեծ գմբեթ, թաղարավոր առաստաղ եւ աբսիդով խորան, նաեւ՝ առանձին զանգակատուն։ Սբ. Նշան եկեղեցին հանդիսավորապես օծվեց 2012 թ. դեկտեմբերի 20-ին՝ ձեռամբ Արհ. Տ. Ռաֆայել Արքեպս Մինասյանի։ 2013 թ. Առաջնորդ Հոր ձեռամբ նաեւ օծվեց եւ տեղադրվեց եկեղեցու զանգը, որ կշռում է 140 կգ.։ Այն նվիրեց համայնքի խաչի քավոր Վարուժ Հակոբյանը։ Զանգի 80 տոկոսը պղինձ է, 20 տոկոսն այլ խառնյութից է։ Մոտ 6000 դոլարին համարժեք ռուսական ռուբլի արժողությամբ զանգը պատրաստել են Մոսկվայում, տեւել է երեք ամիս ու կես, Մոսկվայից Բավրա բերել են մեքենայով։ Եկեղեցու բակում տեղադրված խաչքարը կանգնեցվել է եկեղեցու ճարտարապետ Լեւ Սումբուլյանի միջոցներով եւ նվիրված է 1941-45 թվականների Մեծ Հայրենական պատերազմում զոհված բավրեցիների հիշատակին։

Եկեղեցում կանոնավոր սկզբունքով Սուրբ Պատարագ է մատուցվում յուրաքանչյուր կիրակի, ինչպես նաեւ կատարվում են ժամերգություններ, ջերմեռանդական այլ աղոթքներ, գյուղում տոնական օրերին կատարվում են աղոթական թափորներ, օրհնություններ՝ Աստվածամոր արձանիկով, Սիրտ Հիսուսի սրբապատկերով։ 2018-ից ի վեր գյուղում գործում է հայ կաթողիկէ պատանեկան-երիտասարդական միությունը, որի անունով էլ սկսեցինք հրատարակել այս թերթը, որտեղ պատմվում է երիտասարդների գործունեության մասին։

Նիկոլ Մարգարյան

2
Ներկա հոգեւոր մարտահրավերները

Սիրելի՛ բավրեցիներ, այս համառոտ պատմությունը ձեր գյուղի հոգեւոր նկարագրի մասին գրի առանք այս թերթի մեջ՝ ձեզ, մանավանդ, երիտասարդ սերնդին ծանոթացնելու կամ հիշեցնելու ձե՛ր իսկ հոգեւոր պատմությունը, հոգեւոր արմատները, հոգեւոր ինքնությունը, որ հիմված է Տեր Հիսուս Քրիստոսի Սուրբ Կաթողիկէ՝ Ընդհանրական, Եկեղեցու մեջ, որի մի մասն է Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցին՝ ձեր Մայր Եկեղեցին, ձեր հոգեւոր եւ հայ ազգային նկարագրի անբաժանելի եւ կարեւորագույն մասը։ Իմ խնդրանքն է, որ ջանաք առավել հետաքրքրվել ձեր գյուղի, ձեր տոհմերի, հայ ժողովրդի եւ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցու պատմությամբ՝ հարցնելով ձեր մեծերին, ծնողներին, ընթերցելով գրականություն՝ պատմական եւ հոգեւոր, ընթերցելով Աստվածաշունչ եւ, իհարկե, հաճախելով եկեղեցի, զրուցելով հոգեւորականների հետ։

Այդ պատմություններից դուք կիմանաք, թե ով եք դուք, որտեղից եք գալիս, ինչպիսի հոգեւոր, բարոյական նկարագիր են ունեցել ձեր պապերը, ո՛րն է ձեր Եկեղեցին, ի վերջո, ի՛նչ է Կաթողիկէ Եկեղեցին, ի՛նչ է նշանակում լինել հայ կաթողիկէ եւ, ամենակարեւոր կետը, ուր պիտի հասնեք, թե ինչ է ասում մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը՝ ձեզանից յուրաքանչյուրին այսօր՝ որպես հայ կաթողիկէների եւ որպես ձեր երկրի քաղաքացիների։

Մեծ անտարբերություն կա ձեր համայնքում, ինչպես եւ շատ այլ համայնքներում՝ դեպի սեփական հոգեւոր ինքնությունը, դեպի Եկեղեցին, դեպի միասնական աղոթքը եւ, ի վերջո, դեպի Աստծո հրավերը՝ ճանաչելու եւ սիրելու Իրեն։ Այս անտարբերությունը կործանարար է, հավատացե՛ք, կործանարար է՝ ձեր անհատականությունների համար, ձեր ընտանիքների համար, եւ, անշուշտ, ձեր համայնքի համար, որ սերում է հոգեւոր եւ ընտանեկան ավանդական արժեքներից, որ շատ դառնություններ, նահատակություններ է տեսել, կիսել Տիրոջ չարչարանքների ճանապարհը։

Ուզում եմ հատուկ շեշտել հետեւյալը.

հոգեւորի հանդեպ անտարբերությունը նշանակում է ի զուր դարձնել ձեր նախնիների կրած չարչարանքները եւ դրանց հոգեւոր, բարոյական իմաստը, նշանակում է մոռացության մատնել այն ամենը, ինչ նրանք արել են՝ ձեզ ավանդելու համար լավագույն ընտանեկան, տոհմական, հոգեւոր եւ բարոյական արժեքներ:

Սոցիալական խնդիրները, հանապազորյա հացի մասին մտահոգությունները եղել են միշտ, առավելեւս՝ նախկինում՝ 1929-31թթ. Մեծ Գաղթի տարիներին, նոր պայմաններին համարվելու տասնամյակներին, 1918-21թթ. թուրքական հալածանքների ժամանակ, 1930-ականների կուլակաթափության տարիներին, 1990-ականների սկզբներին, նաեւ այսօր։ Բայց ձեր պապերը իրենց սոցիալական մեծ բեռների հետ միաժամանակ կարողանում էին միշտ ժամանակ գտնել՝ նաեւ Տիրոջ հանդեպ իրենց ջերմեռանդ սերը ապրելու, Տիրոջ օրը՝ կիրակին, սուրբը պահելու, եկեղեցում միասնաբար աղոթելու համար։

Ձեզանից շատերը մեծ հպարտությամբ պատմում են իրենց տատիկներից ու պապերից սովորած աղոթքների մասին, ասում են այդ աղոթքները, նույնիսկ այնպիսիք, որոնք այսօր այլեւս մոռացված են, բայց դուք հիշում եք։ *Հիշում եք, որովհետեւ այդպես եք դաստիարակվել, որովհետեւ փոքրուց ձեր մեջ սերմանել են սեր՝ աղոթքի նկատմամբ, սեր՝ Եկեղեցու նկատմամբ։ Դա՛ է պատճառը, որ ձեր պապերն ապրել են հողաշեն տներում, հավաքվել օդաններում, բայց կառուցել են քարե գեղեցիկ եկեղեցի։ Այդ հուշերը ձեր մեջ պետք է արթնացնեն հոգեւոր պատվախնդրություն՝ համախմբվելու Տիրոջ Սուրբ Սեղանի շուրջ՝ Սուրբ Պատարագին եւ ճաշակելու Տիրոջ Մարմինն ու Արյունը, որ դուք «նչխար» եք ասում։ Ձեր եկեղեցին ձեզ պետք է հիշեցնի, որ դուք էլ՝ ձեր հերթին, ձեր պապերի եւ մեծ մայրերի նման, պարտավո՛ր եք ձեր կյանքի օրինակով, ձեր աղոթքներով, ձեր հոգեւոր բարձր նկարագրով օրինակ լինել ձե՛ր զավակների համար եւ նրանց սնուցել հոգեւոր արժեքներով, ձեր զավակներին, որ օրըստօրե ավելի ու ավելի են հեռանում իրենց հոգեւոր*

արմատներից, որովհետեւ չեն տեսնում ձե՛ր կենդանի օրինակը, իսկ պապերն ու մեծ մայրերն արդեն քիչ են մնացել։

Հետեւաբար, սիրելինե՛ր, հանուն Տիրոջ եւ ձեր հոգեւոր անցյալի, ավելի սթա՛փ ձեւով անդրադարձեք ձեր նեկայիս հոգեւոր նկարագրին եւ սկսե՛ք նոր՝ առավել աստվածահաճո մի ընթացք։ Ուզում եմ այս գրությունս ավարտել Սուրբ Պողոս առաքյալի՝ իր սիրելի հոգեզավակ Տիմոթեոսին ուղղված բառերով.

«Մտաբերում եմ այն անկեղծ հավատը, որ քո մեջ է, որ նախապես կար քո տատի՝ Լավոդիայի, եւ քո մոր՝ Եվնիկեի մեջ. համոզված եմ, որ կա նաեւ քո մեջ», *Բ Տիմ.* 1, 5։

Այս գրության պատմական մասը պատրաստելիս մեզ աջակցելու համար շնորհակալություն ենք հայտնում Կորյուն Սումբուլյանին, Արմենակ Իվանյանին, Սլավիկ Սումբուլյանին եւ Իսկոս Ասլանյանին։

Տ. Հովսեփ Քհն. Գալստյան՝
Հոգեւոր հովիվ Բավրա համայնքի
Հուլիս, 2020

Սիրեցե՛ք միմյանց եւ եղե՛ք ներողամիտ

Աստվածաշունչը մեզ ասում է, որ Աստված սեր է, սակայն Նա սեր չէ ըստ մեր իմացածի՝ մարդկային սիրո սահմանափակումներով, այլ դրանից վե՛ր է։ Աստված սիրո օրինակն է կամ դրա նախատիպը։ Ինչպես սերն է կամենում ուրիշների երջանկությունը, բարիքը եւ ուրախությունը, այսպես Աստվա՛ծ էլ կամեցավ, որ Իր երջանկության եւ ուրախությանը մասնակցեն նաեւ ուրիշները։ Աստված ստեղծեց մարդուն Իր պատկերով ու նմանությամբ եւ թույլ տվեց օգտվել բոլոր բարիքներից՝ բացի դրախտի կենտրոնում գտնվող ծառի պտղից, որը բարու եւ չարի պտուղն էր, բայց մարդը կերավ այդ պտուղը եւ դարձավ ցավ զգացող, մեղքի մեջ ընկած էակ։ Զնայաց նրան, որ մարդը հեռացավ Աստծուց, սակայն Աստված չդադարեց սիրել մարդուն։ Աստված տեսավ, որ մարդիկ մեղքի մեջ են եւ հեռացել են Իրենից, եւ դրա համար Իր Որդուն ուղարկեց։ Աստված սիրեց աշխարհը այնքան, որ իր Միածին Որդուն ուղարկեց, որպեսզի ով, որ հավատա Իրեն չկորչի, այլ հավիտենական կյանք ունենա։ Հիսուս, սիրուց մղված, Իր կյանքը տվեց եւ Իր արյան վերջին կաթիլները թափեց՝ մարդկանց փրկելու, մեղքից ազատելու եւ Աստծո հետ բարեկամանալու համար։ Եղավ մեզ համար ապրելու ճիշտ օրինակ։ Եվ այսպես, Աստված սեր է եւ սիրո մեջ են գտնվում մարդու ծագումը, փրկությունը եւ վերջնանպատակը։

Աստված բոլորիս սիրում է հավասար, անկախ նրանից՝ հարուստ ենք, թե աղքատ։ Եվ Իր սիրով սովորեցնում է մեզ նույնպես սիրել բոլորին հավասար՝ անկախ նրանից հարուստ ես, թե աղքատ։ Բայց մարդը ծնվելով՝ ինքնաբերաբար չի հակվում դեպի բարին, այլ՝ ինքնակենտրոն եսասիրության։ Մենք նախընտրում ենք մտածել մեր անձի մասին՝ անտեսելով մնացած բոլորին, եւ նախընտրում ենք հոգալ մեր նյութական կարիքները եւ այլ բաների մասին չմտածել։ Մենք բարկանում ենք անգամ փոքր սխալների վրա, դատում՝ մարդկանց չիմանալով, թե ով է եւ հետո ինչպես կանդրադառնա այդ մարդու վրա։ Վիճում ենք, մեղադրում ենք մեր հարազատներին եւ նեղանում։ Անընդհատ բողոքում եւ չենք գնահատում այն ինչ ունենք եւ ավելին ենք ցանկանում։ Բայց մի պահ, գոնե մի անգամ, մենք չենք մտածում, այն մասին, որ մենք տեսնում ենք, լսում, անդամալույծ չենք եւ ունենք տանիք, հաց, մաքուր ջուր եւ մաքուր հագուստ։ Կան մարդիկ ովքեր այս թվարկվածներից չունեն, բայց չեն ընկճվում եւ չեն մեղադրում ուրիշներին։ Մարդիկ պետք չէ միայն մտածել սեփական «ես»-ի մասին. եսասիրությունը հենց ինքը մեղք է, ափսո՛ս, որ շատերն են այդպիսին, ովքեր մեծամիտ են եւ իրենք իրենց անձը բոլորից վեր են դասում։

Ուրեմն, սիրե՛ք միմյանց եւ եղե՛ք ներողամիտ։ Սիրե՛ք միմյանց, որովհետեւ սերն Աստծո պարգեւն է, ով սիրում է իր թշնամուն իր հարազատի նման եւ ընկերոջը ինչպես իր անձը, ուրեմն Աստծուց ծնված է եւ ճանաչում է Նրան քանի որ Աստված սեր է։ Ում մեջ սեր կա, նա բարկությունից չի գրգռվում, չի գոռոզանում, չի զայրանում, չի նախանձում, չի մրցակցում, ատելությամբ չի նայում ուրիշին եւ չի զրպարտում ընկածին, այլ օգնում է, իր անձը չի բարձրացնում եւ չի ուրախանում մյուսի դժբախտության վրա, բացի սատանայից՝ ուրիշին թշնամի չի համարում եւ չի պայքարում ոչ ոքի դեմ։ Ներողամիտ եղե՛ք, ներե՛ք այն մեղքերը, որոնք Ձեր դեմ եմ ուղղված եւ աղոթե՛ք նրանց համար, ովքեր բարկացած են ձեզ վրա եւ սիրե՛ք նրանց։

Տիրուհի Մուրադյան

Գեղարվեստական գրականությունը՝ երիտասարդի կյանքում

Ասում են՝ գեղարվեստական գիրք կարդալու ժամանակն անցել է: Ես ճիշտ հակառակ կարծիքին եմ։

Գեղարվեստական գիրք կարդալիս ուղեղը չի լարվում, զարգանում է պատկերային, ստեղծագործ համակարգը, մինչդեռ ուղեղը ծանրաբեռնվում է՝ մասնագիտական գրականություն կարդալիս: Մանավանդ, հանգստանալիս՝ լավ է կարդալ գեղարվեստական գրքեր:

Շատ ենք լսել, որ գիրք ընթերցելիս՝ ընդլայնվում է կարդացողի բառապաշարը, խոսքն ավելի գեղեցիկ եւ գրագետ է լինում, գիրք կարդալը խթանում է մեր երեւակայության սահմանների մեծացումը: Գրականության միջոցով է մարդ կարողանում ճանաչել իրեն եւ շրջապատող աշխարհը: Գրականությունը ազգի ուժն է, զենքը, նրա հոգեկան գանձը:

Գիրքը բացելուն պես միշտ նրա մեջ հետաքրքիր բան կգտնես: Գիտե՞ս ինչու: Քանի որ գրքերի աշխարհը տիեզերք է անեզր: Երբ բացում ես այն ու սկսում ընթերցել, քեզ մի տարօրինակ զգացում է պատում, կարծես մեկ ուրիշը լինես: Սկսում ես հասկանալ գրքի բոլոր հերոսներին, նրանց ապրումները քոնն են դառնում. «Ասա՛, թե ինչ գիրք ես կարդում հիմա, ասեմ, թե ինչ հոգեվիճակում ես գտնվում»:

Գիրք ընթերցելու հանդեպ սերն ու հակումը յուրաքանչյուր անձի մեջ պետք է սերմանել դեռ մանկուց: Ապագայում ով կդառնաս դու, ինչ մասնագիտություն կունենաս, ինչ ճակատագիր քեզ կհասնի, կախված է մեծամասամբ քո կարդացած գրքերից: Երբ դառնաս արդեն հասուն ու երիտասարդ անձնավորություն, քո կարդացած գրքերը քո փոխարեն արդեն ծրագրած կլինեն քո ապագան: Սակայն անհրաժեշտ է հիշել, որ գիրքը կենսունակ է միայն այն դեպքում, երբ նրա հոգին ուղղված է դեպի ապագան (Բալզակ): Հայ դասականներից մեկն ասում էր, որ յուրաքանչյուր մարդ իր կյանքում պետք է հինգ-վեց գիրք կարդա, իսկ այդ գրքերն ընտրելու համար պետք է ընթերցի հինգից վեց հազար գիրք: Սակայն վերջիններս այնքա՛ն նման են մարդկանց. նրանք էլ են լինում լավ ու վատ: Լավ գիրքը պտուղներ է տալիս՝ ծնելով ուրիշ գրքեր:

Մոտիվացնող գրքեր շատ են հանդիպում, կան նաեւ այնպիսի գրքեր, որոնցում հեղինակը միայն իր մտքերն ու գաղափարներն է արտահայտում, իր մտածելակերպն է առաջ քաշում՝ ճիշտ, թե սխալ՝ կապ չունի, նա թելադրում է իր կամքը ու կարծես համոզում, (շատ դեպքերում՝ նաեւ ստիպում), որ մենք էլ այդ կերպ մտածենք, որ մենք փոխվենք, փոխենք ինքներս մեզ: Եվ հավատացե՛ք, որ այդքան էլ դժվար չէ: Սրանք կարող են նաեւ վատ հետեւանքներ ունենալ: Ինչ-որ կասկածելի, տարօրինակ կամ Ձեզ համար ոչ ընդունելի գաղափարներ նկատելիս՝ կարելի է խորհրդակցել տարիքով ավելի մեծ մարդկանց հետ:

«Լավ կրթված, ամեն ինչից տեղյակ մարդ. ահա՛ ժամանակակից իդեալը»: Գրքերը մեզ օգնեն այդ հարցում, նրանք մեզ կօգնեն մեր երազանքի ճանապարհին, նրանք մեզ կօգնեն հասնել մեր նպատակներին:

Անընդհատ նստելով հեռուստացույցի, համակարգչի կամ սմարթֆոնի առաջ՝ մենք կարող ենք բթացնել մեր ուղեղը: Նրանք կարողանում են մեզ կառավարել, ինչու՞ չէ՝ նաեւ հիմարացնել: Դա պարզապես փոքրիկ «ծուղակ» է, երբ կարողանում ենք անջատել 21-րդ դարի գիտական նվաճումներից մեզ բաժին հասած սարքերը, մի պահ, կարծես, խաղաղվում ենք ու սկսում «մտածել», չէ՞ որ դրանք «արգելում» էին մտածել: Մեր ուղեղի արդեն իսկ այրված բջիջները սկսում են «վերակենդանանալ», երբ դրանից հետո մեր ձեռքն է ընկնում մի լավ գիրք: Այսպես կարողանում ենք պահպանել նաեւ մեր ուղեղի մնացած բջիջները:

Ցանկանում եմ մի քանի գրքերի մասին խոսել, որոնք յուրաքանչյուր ոք պարտավոր է կարդալ իր կյանքի ընթացքում՝ նվազագույնը գոնե մեկ անգամ: Իսկ առաջինը՝ Սուրբ Գրքի:

Աստվածաշունչը Գրքերի Գիրքն է, այն Աստծո Խոսքն է, քրիստոնյայի սրբազան գիրքը: Անկախ տարիքից, սեռից կամ նյութական ապահովվածությունից, յուրաքանչյուր անձ, ով քրիստոնյա է, պետք է կարդա Սուրբ Գիրքն ու իր տանն ունենա (այն տունը, ուր գրքեր չկան, նման է հոգուց զրկված մարմնի): Այն ճշմարտության աղբյուր է: Սուրբ Գրքի գլխավոր առանձնահատկությունն ու յուրահատկությունն այն է, որ ունի աստվածային ծագում, գրված է Աստծո ներշնչանքով: Աստվածաշունչը կազմվել է մոտ մեկ ու կես հազարամյակի ընթացքում ու արդեն հազար հինգ հարյուր տարուց ավել է, ինչ կարդացվում է եւ կարծես չի «հնանում»: Սուրբ Գիրքն անսխալական է...

Երկրորդ գիրքը, որ ուզում եմ նշել, բրազիլացի հայտնի գրող Պաուլո Կոելիոյի «Ալքիմիկոսը» փոքրածավալ ֆանտաստիկ վեպն է: Գլխավոր հերոսը Սանտիագոն է, ով ունի Երազանք, եւ հավատում է դրա իրագործմանը, ով գիտի, որ Տիեզերքը կարող է օգնել իրեն, եթե ցանկանա: Դեպի Երազանք տանող ճանապարհը լի է

դժվարություններով, բայց դրանք չեն հուսահատեցնում հերոսին: Անպայման կարդացե՛ք, եթե Երազանքներ ունեք…

Երրորդ եւ վերջին գիրքը, որը կցանկանայի ներկայացնել, պատկանում է Ռեյ Բրեդբերիի գրչին: «Ֆարենհայթ-451» կամ «451 աստիճան ըստ Ֆարենհայթի» գրքում հեղինակը պատկերում է ապագայում մի ժամանակաշրջան, երբ մարդկանց արգելվում է գիրք կարդալը. Կառավարությունը կարծում է, որ գիրք կարդալը կարող է վնասակար լինել, կան հատուկ մասնագիտացված հրկիզողներ, որոնք այրում են բոլոր գրքերը: Չնայած այդ ամենին՝ մարդիկ թաքուն կարդում են գրքեր եւ դրանք պահում իրենց մտքում՝ ապագա սերնդին փոխանցելու համար …

«Գիրքը մի երազանք է, որը պահում ես քո ձեռքերում
(A book is a dream that you hold in your hands)». Neil Gaiman♡

Վեներա Պետրոսյան

Պոեզիա

Պոեզիան միայն բանաստեղծությունների մեջ չէ, այն ամենուրեք է, այն մեր շուրջն է։ Նայե՛ք, նայե՛ք, խնդրում եմ, ծառերին, նայե՛ք երկնքին՝ ամենուրեք գեղեցկությամբ եւ կյանքով է բուրում, իսկ այնտեղ, որտեղ կա գեղեցկություն, կա պոե՛զիա։

Պոեզիան մեր կյանքի անբաժանելի մասնիկն է, որը մեզ ուղեկցել է ամենավաղ ժամանակներից։ Այն հոգու երաժշտություն է, որի նպատակը օգտակար ճշմարտություն մատուցելու մեջ է։

Ասմունքը պոեզիայի գեղեցիկ դրսեւորումներից է։ Իսկական ասմունքը մեր լեզուն է, մեր գրականությունը, մեր հանճարեղ պոետները: Ասմունքի արվեստը ձեւավորվել է հնագույն ժամանակներում, երբ դեռեւս հստակ բաժանված չէր հեղինակի եւ կատարողի գործողությունների շրջանակները։ Արվեստի այս տեսակը Հին Հունաստանում ներկայացնում էին աեդոսներն ու ռապսոդները, միջնադարյան Եվրոպայում՝ ժոնգլյորներն ու տրուբադուրները, Հին Հայաստանում՝ վիպասաններն ու գուսանները։

Դեռեւս դպրոցական հասակից սկսած, բոլորս էլ ասմունքում ենք։ Սակայն, մեր նպատակները ասմունքելիս տարբեր են։ Ոմանք ասմունքում են՝ բարձր գնահատական ստանալու համար, ոմանք էլ՝ ստիպված լինելով։ Իսկ ես ասմունքում եմ, քանի որ ասմունքի մեջ եմ ես կարողանում գտնել սփոփանք, ուրախություն եւ հաճույք։

Դպրոցում մեր ուսուցիչները հաճախ են մեզ ուղղություն տալիս, թե ինչպես ասմունքել, ասելով՝ «բարձր ասմունքի՛ր, ավելի դանդաղ կամ ավելի արագ»։ Բայց, եթե ինձ հարցնեն՝ ինչպես պետք է ասմունքել, ես կպատասխանեմ՝ ասմունքելու ոճ կամ ձեւ չկա, պետք չէ ասմունքել դանդաղ կամ արագ, այլ պետք է ասմունքել՝ ներդնելով ամբողջ շունչդ, հոգիդ եւ ապրումներդ՝ չմոռանալով զգացմունքի ոչ մի բեկոր։

Ասմունքելիս՝ պետք է զգալ բանաստեղծի տրամադրությունն ու հոգին, վերապրել բանաստեղծության ծնունդ առնելու պահը։ Միգուցե նա եղել է տխուր, կամ ուրախությունից արտասվել է, կամ եղել է միայնակ, ու ցանկացել է իր մտքերը հանձնել թղթին։ Շատերն են այն կարծիքին, որ մեծ մարդկանց ընտանեկան կամ կենցաղային մանրուքները, անձնական կյանքը չպետք է գրի առնվեն, ներկայացվեն, որպեսզի չթուլանա նրանց թողած հմայքը։ Բայց ես կարծում եմ՝ մեծերի կյանքում մանրուքներ չեն լինում։ Գրքում ամբարված են մեծերի հոգու գանձերը, կատակները, արցունքները, ուրախության վշտի նշխարները։ Դրանք ոչ միայն ամբողջացնում են մեծերի դիմապատկերը, այլեւ ստիպում նորովի տեսնել նրանց՝ ավելի՛ մեծ, ավելի՛ մարդ եւ ավելի՛ սիրելի։ Ինչպես նկարելիս, այնպես էլ ասմունքելիս՝ լավ արդյունքի հասնելու համար պետք չէ կրկնօրինակել ուրիշներին, չէ՞ որ մեր զգացմունքները տարբեր են։ Միայն այս դեպքում կարող ես հոգումդ եղած զգացմունքները փոխանցել հանդիսատեսին։

Սիրե՛ք պոեզիան. այն մեր հոգու ընկերն է, որ խոսում է՝ զգացմունքների պարզ լեզվով, զգացե՛ք այն ամենայն քնչությամբ ու ջերմությամբ։ Այդ դեպքում միայն ասմունքի սերմերն անպայմանորեն իրենց գեղեցիկ եւ առողջ ծիլերը կտան։

Անահիտ Գաբրիելյան

Սոցիալական աշխատանքն ու հոգեւոր կյանքը՝ լուսավոր ապագայի գրավական

«Մենք ծանր ոլորտի շատ լուսավոր ներկայացուցիչներ ենք,
որովհետեւ անհնար է՝ այս ոլորտում աշխատի մի մարդ, որն իր հոգում լույս չունենա»:

Ես Կատյա Մարգարյանն եմ, սովորում եմ Շիրակի Պետական Համալսարանի երկրորդ կուրսում, «Սոցիալական աշխատանք» մասնագիտությամբ: Պարզ է, որ երկու տարվա ուսումնասիրությունը շատ քիչ է մասնագիտությունն ամբողջությամբ ընկալելու համար, սակայն, այս ընթացքում հասկացել եմ, որ Հայաստանում, «Սոցիալական աշխատանք» - ը՝ որպես մասնագիտություն, վերջնականապես ձեւավորված չէ եւ գտնվում է կայացման գործընթացում: Սոցիալական աշխատանքի բազմաթիվ տարրեր Հայաստանում առկա են եղել շատ վաղուց, դեռեւս IV դարում, երբ Ներսես Մեծ կաթողիկոսը, վանքերին կից կառուցում էր աղքատանոցներ ու անկելանոցներ՝ աղքատ ու հաշմանդամ մարդկանց համար: Իսկ որպես մասնագիտություն, այն Հայաստանում սկսել է գործել 1996 թվականից:

Բավական երկար ժամանակ է անցել «Սոցիալական աշխատանքի» ձեւավորման եւ զարգացման ընթացքից, բայց մինչեւ այսօր, այն որպես մասնագիտություն, այնքան էլ հասկանալի չէ հասարակության կողմից եւ երբ մարդկանց տրվում է հարց. «Ո՞վ է սոցիալական աշխատողը», նրանք ուղղակի պատասխանում են. «Նպաստ եւ թոշակ բաժանող մարդիկ»:

Իսկ իրականում, սոցիալական աշխատողները սահմանափակ մասնագետներ չեն եւ ինչպես Բաթլերն է ասել, նրանք այն մասնագետներն են, ովքեր հավասարակշռություն են հաստատում խնդիրներ ունեցող մարդկանց հնարավորությունների եւ միջավայրի պահանջների միջեւ:

Իսկ ո՞րն է մեր առաքելությունը որպես մասնագետներ: Մենք ի՞նչ կարող ենք անել մեր մասնագիտությունը՝ բոլորին հասկանալի դարձնելու եւ այնտեղ առկա բացերը լրացնելու համար:

Հիմա, փորձեմ անդրադառնալ այս հարցերին՝ որպես ապագա մասնագետ: Առաջին հերթին, ցանկանում եմ խոսել ինձ համար ամենածանր համարվող թեմաներից մեկի մասին: Մենք ապրում ենք 21-րդ դարում, բայց շատ տեղերում, ցավոք, մարդիկ շարունակում են լինել կարծրացած ու արմատավորված ավանդույթների գերի: Այնպես չէ, որ ես ինձ լիբերալ հասարակության ժառանգորդ եմ համարում եւ չեմ սիրում ավանդույթներ, բայց կան բաներ, որոնք ինձ համար երբեք ընդունելի չեն եղել եւ երբեք չեն էլ լինի: Ինչքան էլ մենք փորձենք խոսել հասարակության զարգացման կամ, օրինակ, երկուս սեռերի միջեւ հավասարության գաղափարը մոցնելու մասին, միանշանակ, ոչնչի չենք հասնի, որովհետեւ դեռ այս դարում էլ կան մարդիկ, ովքեր միայն «մուրճի ու բռունցքի» լեզվով են խոսում, կամ չեն ընդունում, որ կինը իրավունք ունի սովորելու, աշխատելու, անգամ իր սեփական կարծիքն արտահայտելու: Սրանք եւ նմանօրինակ շատ երեւույթներ ինձ համար ոչ թե «պապական» ավանդույթներ են, այլ ուղղակի մարդկային արատներ:

Իսկ ի՞նչ եմ հասկանում ես, ավանդույթ ասելով: Ինձ համար ավանդույթը ոչ թե կնոջն իր իրավունքներից զրկել էն, այլ՝ օրինակ, մի շարք ծեսեր ու արարողություններ, որոնք երբեք չեն հնանա եւ իրենց արժեքը չեն կորցնի:

Պատմությունը մեզ ցույց է տվել, որ մենք մեր հաջողություններին հասել ենք առաջին հերթին մեր հավատքի ու միասնության շնորհիվ: Մենք եղել ենք այն առաջին ազգերից մեկը, ովքեր ընդունել են քրիստոնեությունը՝ որպես պետական կրոն եւ ոչինչ չեն խնայել՝ այն պահպանելու համար: Իսկ հիմա ես աստիճանաբար համոզվում եմ, որ մենք կտրվում ենք Եկեղեցուց եւ կամաց-կամաց հեռանում մեր հավատքից: Իսկ ո՞վ է մեղավոր այս դեպքում: Շատերը կարծում են, որ սոցիալական աշխատողները ոչ մի կապ չունեն այս հարցի լուծման հետ, բայց ես վստահ եմ, որ մենք էլ մեր մեծ ներդրումը կարող ենք ունենալ հասարակության մեջ հավատքը նորից գերագույն աստիճանի վրա բարձրացնելու հարցում: Ես կարծում եմ, որ մենք չենք կարողանում պատշաճ կերպով հասարակությանը ներկայացնել այս հարցը: Հիմա, շատերս առանձնացված ենք մեր հոգսերով, կտրված ենք հանրային կյանքից, եկեղեցուց, բայց մենք պետք է կարողանանք հասնել մի կետի, որ մարդ հասկանա, թե ինչքան բան է կորցնում՝ իր հավատքից կտրվելով: Մենք կորցնում ենք մեր խաղաղությունը, հանգիստը, կորցնում ենք կարեւորագույն արժեքներ, որոնք կարող ենք միայն Եկեղեցում գտնել: Մեր կարեւորագույն նպատակն է՝ հասարակության մեջ վերականգնել այս ամենը եւ թույլ չտալ, որ թեկուզ մի քայլով հեռանանք Աստծուց:

Ես կարծում եմ, որ մենք պետք է հասնենք այն աստիճանին, որ կարողանանք վերականգնել այն, ինչ կորցրել ենք: Եթե միայն խոսենք, կամ ասենք, որ միայնակ ոչնչի չենք հասնի, հաստատ ոչինչ էլ չի փոխվի: Մենք

պետք է կարողանանք այնպես անել, որ ոչ միայն փոխենք շատ բաներ, այլեւ միավորենք հասարակությանը՝ մեկ ընդհանուր գաղափարի շուրջ: Չէ՞ որ հաջողությունը միասնականության մեջ է:
Իսկ վերջում, կուզենայի այս հետաքրքիր պատմությամբ կիսվել ձեզ հետ: Երբ զգաք, որ հեռանում եք Աստծուց, կամ նրան «մեղադրեք» ձեր կյանքում պատահած բարդությունների համար, ուղղակի կարդացե՛ք այս պատմությունը եւ հաստատ կփոխեք ձեր սեփական կարծիքը:
Համալսարանի դասախոսը տվեց մի այսպիսի հարց՝ իր ուսանողներին.
-Այն ինչ գոյություն ունի, ստեղծվել է Աստծո՞ւ կողմից:
Մի ուսանող համարձակ պատասխանեց.
-Այո, ստեղծվել է Աստծու կողմից:
-Աստված ամեն ի՞նչ է ստեղծել,- հարցրեց դասախոսը:
-Այո, պարո՛ն,- պատասխանեց ուսանողը:
Դասախոսը ասաց.
-Եթե Աստված ամեն ինչ է ստեղծել, դա նշանակում է, որ նա ստեղծել է նաեւ չարը, քանի որ այն գոյություն ունի: Եվ համաձայն այն պնդմանը, որ Աստված է կառավարում ամեն ինչ, Աստված հենց չարիքն է: Ուսանողը լռեց նման պատասխանից հետո: Դասախոսը շատ գոհ էր իրենից: Նա գովեց իրեն ուսանողների մոտ, քանի որ եւս մեկ անգամ «ապացուցեց», որ հավատը առ Աստված անհեթեթություն է: Բայց մի ուսանող ձեռք բարձրացրեց եւ ասաց.
-Կարո՞ղ եմ Ձեզ մի հարց տալ, պրոֆեսո՛ր:
-Իհարկե՛,-պատասխանեց դասախոսը:
Ուսանողը ոտքի կանգնեց եւ հարցրեց.
-Պարո՛ն, ցուրտ գոյություն ունի՞:
-Այդ ի՞նչ հարց էր: Իհարկե գոյություն ունի: Դու երբեք չե՞ս մրսել:
Ուսանողները ծիծաղեցին համակուրսեցու հարցի վրա: Իսկ նա ասաց.
-Իրականում, պարո՛ն, ցուրտ գոյություն չունի: Համաձայն ֆիզիկայի օրենքների, ցուրտ մենք զգում ենք, երբ բացակայում է տաքությունը: Մարդուն եւ իրերին կարելի է ուսումնասիրել էներգիայի տեսակետից: Բացարձակ 0 աստիճանը դա տաքության բացակայությունն է: Ամեն նյութական բան այդ աստիճանում դառնում է իներտ եւ չի կարող արձագանքել: Ցուրտը գոյություն չունի: Մենք ստեղծել ենք այդ բառը, որպեսզի նկարագրենք այն երեւույթը, որը մենք զգում ենք տաքության բացակայության ժամանակ:
Ուսանողը շարունակեց:
-Պրոֆեսո՛ր, մթություն գոյություն ունի՞:
-Իհարկե՛:
-Դուք կրկին սխալվում եք: Մթություն նույնպես գոյություն չունի: Մթությունը մենք տեսնում ենք լույսի բացակայության ժամանակ: Մենք կարող ենք ուսումնասիրել լույսը, բայց ոչ մթությունը: Լույսը կարելի է բաժանել տարբեր երանգների, որոնք ունեն տարբեր երկարությամբ ալիքներ: Իսկ մթությունը անհնար է բաժանել: Ինչպես կարելի է որոշել մթության աստիճանը: Իհարկե լու՛յսն է հնարավորություն տալիս որոշելու մթության աստիճանը:
Եվ վերջապես երիտասարդ տղան հարցրեց դասախոսին:
-Պարո՛ն, չարը գոյություն ունի՞:
Այս անգամ դասախոսը անվստահ պատասխանեց: Ինչպես ես արդեն ասացի, գոյություն ունի: Մենք այն տեսնում ենք ամեն օր: Դաժանությունը մարդկանց միջեւ, հանցագործությունների աճ եւ ուժի կիրառում ամբողջ աշխարհով մեկ: Այս բոլորը չարի օրինակներ են: Այս դեպքում ուսանողը պատասխանեց.
-Չար գոյություն չունի, պարո՛ն: Չարը դա Աստծո բացակայությունն է: Չարը ցրտի եւ մթության պես ստեղծվել է մարդու կողմից, որ նկարագրի Աստծո բացակայությունը: Չարը դա մարդկային հոգու մեջ աստվածային սիրո բացակայությունն է: Ուսանողի անունը Ալբերտ Էյնշտեյն էր:

Կատյա Մարգարյան

«Ժամանակը հնարավորություն է». առցանց երկու սեմինար

Ցավալի է, որ այս չարիք համաճարակի օրերին անհնար է դարձել կազմակերպել միասնական հանդիպումներ երիտասարդների եւ պատանիների հետ, բայց ջանում ենք գտնել ուղիներ՝ պահելու մշտական կապը, հաղորդակցությունը միմյանց միջեւ, այլապես մեզ սպառնում է իրական սոցիալական հեռացումը։ Մենք, որպես Տիրոջ ընտանիք, որ կապված ենք միմյանց հետ որպես Տեր Հիսուս Քրիստոսի Խորհրդավոր Մարմնի անդամներ՝ միմյանց շաղկապված Տիրոջ Սուրբ Հաղորդությամբ, պարտավոր ենք ամեն ժամ առավել զարգացնել եւ ջերմ պահել հոգեւոր եւ սոցիալական մտերմությունը միմյանց միջեւ՝ անկախ այն բանից, թե համաճարակը դեռ քանի օր մեզ կտիպի ֆիզիկապես հեռու գտնվել միմյանցից եւ Սուրբ Հաղորդությունը իրապես ճաշակելուց։ Այս մտայնությամբ որոշեցինք երիտասարդական հանդիպումները, սեմինարները շարունակել՝ օգտագործելով համացանցային սոցիալական ցանցերի հնարավորությունները, ինչը լավագույն արդյունք չի խոստանում, բայց, վստահաբար, միշտ արդյունավետ հոգեւոր շարժման մեջ է պահում բոլորիս, եւ հիշում ենք, որ միասին ենք, որ ունենք միասնական առաքելություն՝ զարգանալ որպես Տիրոջ Եկեղեցի, որպես համակողմանիորեն զարգացած, հասարակական բարիք ստեղծող, նախաձեռնող անհատներ. «Հոգով եռացե՛ք», Հռմ. 12, 11։

Առցանց հանդիպումների համար որպես առաջին թեմա ընտրեցինք «Ժամանակի կառավարումը», որի շուրջ խոսեցինք երկու հանդիպումների ընթացքում։ Մասնակցեցին քսան երիտասարդներ ու պատանիներ՝ Բավրայից, Մեծ Սեպասարից, Ղազանչիից եւ Սիզավետից։ Առցանց սեմինարը վարեցին Հայկական Կարիտասի Շահերի պաշտպան Քրիստինե Մխիթարյանը, Բավրայի երիտասարդական միության համակարգող Անդրանիկ Մարգարյանը եւ ես։

Առաջին հանդիպման (27 ապրիլի, 2020) ընթացքում, որպես նախաբան, նախ խոսեցի առցանց սեմինարներ կազմակերպելու այս նախաձեռնության նպատակի մասին եւ քաջալերեցի երիտասարդներին ակտիվորեն մասնակցել, որովհետեւ թանկ է յուրաքանչյուրի՛ կարծիքը եւ նախաձեռնությունը։ Շեշտեցի, որ ժամանակը Աստծո պարգեւն է մեզ եւ, ըստ էության, մեր կյանքն է, որ ապրում ենք այս աշխարհում։ Մենք պարտավոր ենք այդ մեծ պարգեւն օգտագործել պատասխանատվությամբ՝ գնահատելով յուրաքանչյուր վայրկյանը եւ այն դարձնել հնարավորություն՝ զարգանալու համակողմանիորեն որպես մարդ, որ կրում է Աստծո պատկերը եւ նմանությունը, ոչ կոչված է իր աստվածատուր տաղանդներն օգտագործել ոչ միայն իր կատարելագործման, այլեւ համընդհանուր բարիք ստեղծելու համար՝ եղբայրասիրության ավետարանական եւ համամարդկային սկզբունքներով։

Քրիստինե Մխիթարյանը ներկայացրեց ժամանակը ճիշտ կառավարելու մի քանի հմտություններ, սկզբունքներ, օրինակ՝ ինչպես կազմակերպել օրվա զբաղվածության ժամանակացույցը, որ հնարավոր լինի առավելագույնս արդյունավետ օգտագործել օրը եւ ժամանակ խնայել։ Անդրանիկ Մարգարյանը կազմակերպեց խաղ-վարժանք՝ սովորելու համար, թե ինչպես կարելի է գործողությունները կատարել ավելի քիչ ժամանակ ծախսելով։

Երկրորդ հանդիպումը (3 մայիսի, 2020) շարունակեց առաջինի թեման՝ այլ շեշտադրությամբ՝ «Ժամանակը հնարավորություն է»։ Աստված մեզ պարգեւել է մեր կյանքի ժամանակը, բայց ինչի՞ համար. սա էր գլխավոր հարցադրումս երիտասարդներին։ Հրավիրեցի մտածել հետեւյալ հարցերի շուրջ.

-ինչպե՞ս օգտագործել ժամանակը՝ մեր նպատակներին եւ երազանքներին առավելագույնս ծառայեցնելու համար,

-ինչպե՞ս տարբերել առաջնայինը երկրորդականից, ի՞նչ սկզբունքներով առաջնորդվել՝ զբաղվածության արժեքը գնահատելիս,

-ինչպե՞ս անցկացնել ժամանցը եւ հանգիստը, որ չստացվի ժամանակի վատնում։

Քրիստինե Մխիթարյանը ներկայացրեց նպատակներ սահմանելու եւ առաջնայինը երկրորդայինից զանազանելու սկզբունքներ եւ բացատրեց, թե ինչպես կարելի է դրանք կիրառել։ Նյութը շատ հարուստ էր եւ հետաքրքիր, խնդրեցի, որ այդ հարցերի շուրջ առավել երկար ու հանդարտ մտածեն մեր երիտասարդները։

Անդրանիկը ներկայացրեց համակարգչային ծրագրեր՝ նպատակները դասակարգելու, ժամանակը ճիշտ կառավարելու համար։

Երիտասարդներն արտահայտեցին իրենց կարծիքները, սեփական պատմությունները՝ նպատակները սահմանալու եւ իրենց առաքելությունը հասկանալու մասին, որոնք շատ հետաքրքիր էր լսել։ Ես էլ կիսվեցի իմ փորձառությամբ, որ, հուսով եմ, օգտակար եղավ։

Ժամանակը ճիշտ բովանդակությամբ ապրելը, թերեւս, ամենաառանցքային խնդիրներից մեկն է այսօր՝ երիտասարդի համար, որ ապրում է իր կյանքի ամենակարեւոր որոշումները կայացնելու վճռական տարիները։

Որպեսզի հետո չզղջանք սխալ որոշումներ կայացելու եւ մեր հնարավորութիւնները բաց թողնելու համար, հարկ է այսօ՛ր, հենց հիմա՛, ժամանակ չկորցնել եւ ինքներս մեզ համար հստակեցնել, թե որն է մեր երազանքը, որոնք են մեր նպատակները, դեպի ուր ենք գնում, ինչի համար ենք սովորում կամ աշխատում։ Այս բարդ եւ պատասխանատու ճանապարհը մենք պարտավոր ենք անցնել Տեր Հիսուս Քրիստոսի՝ մեր միակ անդավաճան ընկերոջ եւ Խորհրդատուի հետ միասին, աղոթքով եւ Նրա Սուրբ Անձի հետ մտերմութեամբ, որպեսզի իր օգնութեամբ կարողանանք գնահատել մեր յուրաքանչիւր վայրկեանը եւ ճիշտ օգտագործենք՝ ինքներս մեզ եւ հասարակութեանը առավելագոյն բարիք անելու համար՝ ի փառս Աստծոյ։

Տ. Հովսեփ Գալստեան

Հայ երիտասարդները եւս գործուն կերպով միացան Սրբազան Պապի Laudato Si նամակի հոբելեանական շաբաթվան

2020թ. մայիսի 16-24-ը Սուրբ Աթոռի Մարդկային համապարփակ զարգացման վարչութեան նախաձեռնութեամբ հայտարարվեց Ն.Ս. Ֆրանցիսկոս Քահանայապետի 2015թ. հրապարակած «Գովեմ զՔեզ»՝ Laudato Si, *շրջաբերականին նվիրված շաբաթ։ Նպատակն էր՝ հինգ տարի անց ողջ Ընդհանրական Եկեղեցու ուշադրությունը դարձյալ հրավիրել այդ հույժ կարեւոր եւ միշտ արդիական սոցիալ-բնապահպանական բովանդակության փաստաթղթի վրա եւ առիթ տալ վերստին մտածելու նամակի տեսլականի եւ առաջ քաշած մարտահրավերների շուրջ։*

Սուրբ Աթոռի վարչության հրավերին ընդառաջեցին աշխարհի շատ կաթողիկէ համայնքներ եւ բարեսիրական կազմակերպություններ։ Մենք եւս ջանացինք կիսել այդ համընդհանուր համերաշխությունը եւ փաստաթղթի արժեքները։ Հայաստանի հյուսիսային չորս կաթողիկէ համայնքների՝ Մեծ Սեպասարի, Ղազանչիի, Բավրայի եւ Սիզավետի երիտասարդների հետ միասին նախաձեռնեցինք միջոցառումների շարք, որոնք կոչված են իրենց հերթին լինելու մեկնարկ՝ ամբողջ տարվա համար նախատեսվող միջացառումների։ Այս նախաձեռնությանն իր աջակցությունը հայտնեց նաեւ Հայկական Կարիտաս բարեսիրական կազմակերպությունը, որի՝ համայնքներում իրականացրած ծրագրերում, որպես կամավորականներ, ընդգրկված են նաեւ այդ համայնքների երիտասարդները։

Մայիսի 16-ին եւ 17-ին չորս համայնքների եկեղեցիների եւ երիտասարդական կենտրոնների տարածքներում կատարեցինք մաքրման աշխատանքներ։ Մայիսի 17-ին եւ 24-ին չորս համայնքների 20-ից ավելի երիտասարդների հետ կազմակերպեցինք երկժամյա առցանց երկու սեմինար, որոնց ընթացքում երիտասարդներին ներկայացրեցի «Գովեմ զՔեզ» փաստաթղթի բովանդակության հիմնական էությունը, քննարկեցինք առանձին գաղափարներ, սոցիալ-բնապահպանական խնդիրները, դրանց լուծման երիտասարդական պատկերացումները, իրենց պատրաստած հետաքրքիր նյութերը ներկայացրեցին նաեւ երիտասարդները (Կատյա Մարգարյան, Անդրանիկ Վարդանյան)։ Այսպիսով, հարթակ ստեղծվեց նաեւ երիտասարդների ինքնարտահայտման համար՝ անկախ մասնագիտական պատրաստվածությունից։ Որոշեցինք առաջիկա օրերին միասին իրականացնել բնապահպանական փոքրիկ ծրագրեր՝ ծառատունկ, տարածքները, դաշտերը, լճերի տարածքները աղբից մաքրելու, մարդկանց իրազեկման գործողություններ, առցանց եւ կենդանի միջոցառումներ։

Ծառատունկը իրականացրեցինք Հայկական Կարիտասի օգնությամբ։ Տիրոջ Համբարձման տոնին Բավրա, Սիզավետ եւ Ղազանչի համայնքներում տեղի կամավորական երիտասարդների հետ միասին տնկեցինք հինգ տեսակի (բարդի, հացենի, լորենի, թխկենի, կաշտան) դեկորատիվ 120 ծառ՝ եկեղեցիների եւ Ղազանչիի երիտասարդական համալիր կենտրոնի բակերում։ Երիտասարդները ստանձնել են պատասխանատվություն՝ մշտապես պահպանելու նորատունկ ծառերը, որովհետեւ դրանք երաշխիք են իրենց համայնքների կանաչ եւ մաքուր ապագայի, ինչպես նաեւ Աստծո արարչագործության հանդեպ իրենց սիրո մի գեղեցիկ արտահայտություն են։

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՈՒՍՄՈՒՆՔԻ ԷՋԵՐ՝ ՄԱՏՋԵԼԻ ԼԵԶՎՈՎ

Ինչու՞ է կարեւոր՝ եկեղեցում ժողովրդի հետ միասին աղոթելը եւ Սուրբ Պատարագին մասնակցելը

Այսօր գոյություն ունի մի շատ կարեւոր փաստ, որ համատարած է. այն է՝ հավատքը միայն անհատական պատկերացումների մեջ սահմանափակելու երեւույթը, երբ մարդիկ կարեւորություն չեն տալիս բոլորի հետ միասին եկեղեցում աղոթելուն եւ կիրակնօրյա Սուրբ Պատարագին մասնակցելուն։ Սա անաստվածության պետական քարոզչության տարիների եւ մեր օրերում հոգեւորի հանդեպ ընդհանուր եւ անտարբերության կամ անբավարար հետաքրքրվածության հետեւանք է։ Այսօր Աստվածաշունչը, Եկեղեցին, հոգեւոր աճը կարեւոր տեղ չունեն մեզանից շատերի առօրյայում, որը հագեցած է սոցիալական հարցերով, գյուղատնտեսական ծանր աշխատանքով, ընտանեկան խնդիրներով։

Աստծո առաջ պարտականություններ ունենալու գաղափարն այսօր ի սպառ բացակայում է համայնքի մեծամասնության պատկերացումներից. մարդկանց թվում է, թե Աստված ամեն ինչ ներում է եւ կների։

Ցավոք, հոգեւորը, սիրո գործերը հիմնականում տեղ չունեն նաեւ երիտասարդների նպատակների եւ երազանքների մեջ։

Հոգեւորը մղված է երկրորդ պլան եւ մեկուսացած, մոռացված է տների սրբապատկերների անկյուններում, պատերի վրա, որտեղ տարիներով փոշոտվում են չօգտագործված աստվածաշնչերն ու վարդարանների համրիչները։ Մարդիկ չեն ուզում ժամանակ տրամադրել այդ ամենին, նույնիսկ՝ մեկ ժամ՝ ամբողջ շաբաթվա մեջ։

Բայց սա մեղք է Աստծո հանդեպ. սա նշանակում է՝ Աստծուն արժանի տեղ չհատկացնել մեր կյանքում։

Մեզ, գուցե, թվում է՝ եթե մենք հավատում ենք, որ Աստված գոյություն ունի, ապա այդքանը բավարար է, եւ իրավունք ունենք խնդրելու կամ պահանջելու, որ Աստված իր առատ օրհնությունները բաշխի մեզ, իսկ երբ չենք վայելում այդ օրհնությունները, մեր աղոթքները պատասխանի չեն արժանանում, մտածում ենք, որ անօգուտ է Աստծուն աղոթելը, միեւնույնն է՝ չի լսի, կամ, միեւնույնն է՝ Աստծո կամքն անհայտ է մեզ։ Հետեւանքը լինում է այն, որ շատերն աստիճանաբար մոռանում են նաեւ իրենց անհատական աղոթքները կատարել կամ անում են միայն շատ ընկճված, վախեցած ժամանակ, կամ էլ նեղանում են Աստծուց եւ հրաժարվում որեւէ քայլ անել՝ Աստծո կամքը ավելի լավ հասկանալու համար։ Բայց Աստված անտարբեր չէ, Նա ճանաչում է յուրաքանչյուրիս՝ անուն առ անուն, նա գիտի մեր խնդիրները, լսում է մեր աղոթքները եւ «գիտի, թե ձեզ ինչ է պետք՝ նախքան, որ դուք իրենից կխնդրեք ինչ-որ բան», ինչպես ասում է Հիսուս (Մտթ. 6, 8)։ Աստված կենդանի Աստված է, մեր կյանքում ներկա է՝ մեզ համար անտեսանելի ձեւով, հետեւում է մեր յուրաքանչյուր քայլին եւ մեծ համբերությամբ սպասում է, թե երբ ենք ջանքեր գործադրելու՝ Իր հետ ավելի մտերիմ լինելու համար, թե երբ ենք ջանքեր գործադրելու, որ հասկանանք, թե ի՛նչ է Ինքը ուզում մեզանից, թե ո՞րն է Իր կամքը։ Գուցե, ոչ թե Աստված է անտարբեր, այլ մե՞նք ենք թերանում Աստծո հանդեպ մեր պարտավորությունների մեջ, չէ՞ որ ոչ միայն ծնողն է պարտական զավակի հանդեպ, այլեւ, նախեւառաջ, զավակը՝ ծնողի հանդեպ։ Ուրեմն, ի՞նչ է ուզում մեր Ծնողը, մեր Արարիչ Հայրը մեզանից՝ իր զավակներից։

Հայր Աստծո կամքն է՝ յուրաքանչյուրիս ազատագրումը մեղքի գերությունից եւ յուրաքանչյուրիս սրբությունը, որի մեջ է կայանում մեր երջանկությունը եւ ներքին խաղաղությունը՝ այս կյանքում եւ հավիտենական կյանքում՝ Տիրոջ հետ միասին։

Աստված ի սկզբանե այս ամենը սահմանել է մարդ արարածի համար՝ որպես մարդկային կյանքի իմաստ եւ առաքելություն։

Աստված նաեւ սահմանել է, որ մեր սրբությանը եւ փրկությանը հասնենք Իր Միածին Որդու՝ Տեր Հիսուս Քրիստոսի եւ Նրա հիմնած Մեկ, Սուրբ Կաթողիկէ Եկեղեցու միջոցով, որը մարդկության համար Նոյան տապանի նման մի նավ է, որի նավապետը Ինքը Քրիստոսն է եւ որի մեջ մենք կարող ենք փրկվել այս աշխարհի մեղքի ջրհեղեղից եւ հավիտենական դժոխքի կրակից։

Աստված Ի՛նքն է կամեցել, որ մարդն այս կյանքում ընդունի Իր աստվածային օրհնությունները, լինի երջանիկ եւ փրկության հասնի՝ բայց ոչ թե առանձին, մենակ աղոթելով, ոչ թե միայն իր բարեկամների հետ մատաղ անելով եւ սեղան նստելով, ոչ թե միայն մկրտվելով, պսակվելով եւ հետո եկեղեցի չհաճախելով, այլեւ լիապե՛ս ապրելով՝ որպես Քրիստոսի Եկեղեցու ջերմեռանդ անդամ, միասի՛ն աղոթելով Քրիստոսի բոլոր եղբայրների եւ քույրերի հետ, այսինքն՝ իր ընտանիքի անդամների հետ, իր ընկերների, հարեւանների,

համագյուղացիների, համաքաղաքացիների հետ միասին, նաեւ՝ նրանց հետ, ում հետ տարաձայնություններ կան, անծանոթների հետ միասին, որովհետեւ Աստված սիրում է իր բոլոր զավակներին եւ բոլորի՛ն է հրավիրում եկեղեցի՝ միասնաբար ներկա լինելու Իր Սուրբ Սեղանի շուրջ եւ հարստանալու իր Իր աստվածային ներկայության հոգեւոր զորությամբ, ճիշտ ինչպես իր առաքյալներին հրավիրեց Վերնատուն՝ Խորհրդավոր ընթրիքին եւ նրանց հետ կիսեց հացը եւ բաժակը՝ դրանք դարձնելով Իր Մարմինն ու Արյունը անտեսանելի, խորհրդավոր կերպով։ Ճիշտ առաքյալների պես հացի եւ գինու տեսքով ճաշակելով Տեր Հիսուս Քրիստոսի Մարմինն ու Արյունը՝ մեր մեջ ենք ընդունում Քրիստոսի ներկայությունը, եւ նրա միջոցով՝ ամբողջ Սուրբ Երրորդության ներկայությունը. Աստված բնակվում է մեր մեջ, իսկ մենք՝ Աստծո մեջ, ըստ Քրիստոսի խոսքի, որն անվիճելի է եւ ճշմարիտ։ Եկեղեցում Սուրբ Սեղանի մոտ հավաքվելիս՝ մենք յուրաքանչյուրս, ճաշակելով Քրիստոսի Մարմինն ու Արյունը՝ միանում ենք ոչ միայն Քրիստոսին, այլեւ՝ միմյանց, որովհետեւ սնվում ենք նույն Քրիստոսով, Նրա միեւնույն Սուրբ Մարմնով եւ Արյամբ, որի մեջ ներկա է Աստված ճշմարտապես, բոլորս լցվում ենք աստվածային նույն ներկայությամբ, դառնում ենք մեկ հոգեւոր մարմին՝ ոչ միայն Քրիստոսի հետ, այլեւ՝ միմյանց հետ։ Ուրեմն, հավաքվելով Տիրոջ Սեղանի շուրջ եւ ճաշակելով Նրա Սուրբ Մարմինն ու Արյունը, բոլոր քրիստոնյաները միմյանց հետ կապվում ենք նույն հոգեւոր կապով՝ հարազատությամբ, դառնում են Քրիստոսի եղբայրները եւ քույրերը՝ ըստ Տիրոջ կամքի, դառնում են Քրիստոսի նույն հոգեւոր կամ խորհրդավոր Մարմնի անդամները։ Սուրբ Պողոս առաքյալը, որ մինչեւ դարձի գալը հալածում էր Քրիստոսի Եկեղեցին, երբ դարձավ Քրիստոսի առաքյալ, իր հիմնած առաջին համայնքներին գրում էր.

«Ինչպես որ մարմինը մեկ է եւ բազում անդամներ ունի, եւ մարմնի բոլոր անդամները, որ բազում են, մեկ մարմին են կազմում, այդպես է նաեւ Քրիստոսը, որովհետեւ մենք ամենքս՝ հրեա, թե հեթանոս, ծառա, թե ազատ, մեկ Հոգով մկրտվեցինք՝ մեկ մարմին կազմելու համար, եւ ամենքս էլ նույն Հոգուց խմեցինք», Ա Կորնթ. 12, 12։

Եկեղեցում ի մի հավաքվելով՝ մենք ստանում ենք նույն Սուրբ Հոգին, որը մեզ սովորեցնում է.

–առավել լավ հասկանալ Աստծուն եւ մեր կյանքի իմաստը,

–ավելի շատ սիրել Աստծուն,

–դարձնում է խոնարհ՝ հասկանալու մեր մեղքերը եւ զղջալու դրանց համար,

–դարձնում է ուժեղ՝ պայքարելու մեղքի դեմ, ապրելու սուրբ, աստվածահաճո կյանքով, սիրելու ուրիշներին՝ որպես քույրերի եւ եղբայրների, լինելու ներողամիտ, ապրելու միասնաբար՝ որպես Աստծո մեկ ժողովուրդ, որպես կենդանի Եկեղեցի՝ հոգեւոր ամենօրյա գործունյա ավյունով։

Իսկ միայնակ աղոթելով, տանը մնալով եւ միայն առօրյա գործերով զբաղվելով՝ այս ամենն ունենալն անհնարին է, եւ մեղքի մեջ ակամայից ընկնելը՝ շատ հեշտ։

Այսպես՝ միանական աղոթքով, Տիրոջ Սուրբ Խորանի առջեւ եւ Սուրբ Սեղանի շուրջ հավաքվելով՝ կազմավորվել եւ այսօր էլ շարունակում է կայանալ Քրիստոսի Եկեղեցին, որն, ուրեմն, պետք է հասկանանք ոչ թե միայն քարե շինության իմաստով, այլ՝ իր բուն՝ հոգեւոր իմաստով՝ որպես Հիսուս Քրիստոսին եւ Աստծուն հավատացողների խումբ, ընտանիք, որպես Քրիստոսի խորհրդավոր, հոգեւոր Մարմին։

Ա՛յս պատճառով է անհրաժեշտ եւ պարտադիր յուրաքանչյուրիս համար՝ մեր աղոթքը կատարել ոչ միայն առանձին, այլեւ՝ միասին եւ, հատկապես, Սուրբ Պատարագի ժամանակ՝ հաղորդվելով Տիրոջ Մարմնին եւ Արյանը՝ որպես Քրիստոսի հոգեւոր Մարմնի՝ Եկեղեցու լիարժեք անդամներ, որ չեն ապրում առանձին Գլխից, որ Հիսուսն է, եւ զատված մյուս անդամներից։

Ուրեմն, միասնական աղոթքին չմասնակցելով՝ մենք մասնատում ենք Տիրոջ Եկեղեցին, քայքայում Տիրոջ ընտանիքը, վարվում եսասիրաբար եւ մեղք ենք գործում Աստծո եւ միմյանց դեմ։

Իսկ եթե ձեզանից մեկը խնդիր ունի քահանաների հետ եւ չի ուզում նրանց հետ շփվել, ապա միշտ պետք է մտածել, որ եկեղեցին միայն քահանաները չեն, այլ Եկեղեցին նախ Քրիստոսն է, ապա՝ դուք եւ բոլոր մկրտվածները՝ ներառյալ քահանաները, եւ ոչ ոք՝ որպես մարդ, զերծ չէ թերություններից եւ մեղքերից։ Չի կարելի երես թեքել Քրիստոսից, Նրա Եկեղեցուց եւ մեղք գործել՝ մարդկանց հետ խնդիր ունենալու կամ մարդկանց թերությունները նկատելու պատճառով։ Հիսուսն ասում է.

«Ինչու՞ եղբորդ աչքի միջի չյուղը տեսնում ես, իսկ քո աչքի միջի գերանը չես նկատում... Կեղծավո՛ր, նախ այդ գերանը հանիր քո աչքից, որ կարողանաս հստակ տեսնել եւ ապա կհանես չյուղը՝ եղբորդ աչքից», Մտթ. 7, 3–5։

Մենք բոլորս իրավունք ունենք եւ լիովին ազատ ենք՝ մեր կարծիքները եւ պատկերացումները ունենալու ցանկացած հարցի շուրջ՝ նաեւ հոգեւոր ոլորտում, բայց երբ մկրտվում ենք եւ ինքներս մեզ հայտարարում ենք «քրիստոնյա», ապա պետք է հասկանանք, որ քրիստոնյա լինել՝ նշանակում է կրել Քրիստոսի անունը, իսկ դա էլ նշանակում է այն, որ մարդը ինքն իրեն համարում է Քրիստոսի հետեւորդ՝ Նրա ուսուցումների, Նրա կյանքի օրինակի հետեւորդ եւ պետք է պարտավորված զգա՝ կատարելու այն ամենը, ինչ գրված է Տիրոջ Ավետարանում եւ ինչ որ սովորեցնում է Քրիստոսի Եկեղեցին՝ հոգեւոր սպասավորների միջոցով։ Իսկ Քրիստոս

պատվիրեց իր աշակերտներին՝ միշտ աղոթել ոչ միայն առանձին, այլեւ՝ միասին եւ միշտ կատարել Սուրբ Պատարագը, նույն Սեղանի շուրջ ճաշակել Իր Մարմինն ու Արյունը եւ այդպես հիշել այն Իր խաչելությունը, մահը եւ հարությունը (Ա Կորնթ. 11, 23-27)։

Քրիստոսի առաքյալների հաջորդները դարերի ընթացքում եղել են եպիսկոպոսները եւ քահանաները, որոնք շարունակել են մատուցել Տիրոջ Սուրբ Պատարագը եկեղեցում, Քրիստոսի բառերով սրբագործել հացն ու գինին եւ Տիրոջ Մարմինն ու Արյունը բաշխել Տիրոջ ժողովրդին։ Ոչ միայն նրանք, այլեւ բոլոր քրիստոնյաները Տիրոջ կողմից հրավիրված են մասնակցելու ընդհանուր աղոթքներին եւ Սուրբ Պատարագին, հետեւաբար, ներկա չլինել Պատարագին՝ նշանակում է գիտակցաբար չկատարել Քրիստոսի պատվիրանը, ինչը ծանր մեղք է եւ ենթակա է արձակման՝ միայն խոստովանություն կատարելու միջոցով։

Վստահ եմ, որ այս ամենը խորապես հասկանալով՝ չպիտի ուզենաք շարունակել ապրել մեղքի մեջ, եւ հիմա, երբ կարդացիք եւ գիտեք, առավել եւս ծանր մեղք կհամարվի ձեզ համար, եթե հեռու մնաք Սուրբ Պատարագից եւ շարունակեք ձեր նախկին ընթացքը։

Ի վերջո, շաբաթվա մեջ, գոնե, մեկ ժամ Աստծուն նվիրելը եւ Սուրբ Պատարագին մասնակցելը նաեւ հիմնված է Տասը պատվիրաններից 3-րդի վրա՝ «Տիրոջ օրը սո՛րբ պահիր»։ Հրեաների համար այդ օրը սահմանվեց շաբաթ օրը, իսկ մեզ համար շաբաթ օրվանից բացի առավել կարեւոր է կիրակին, քանի որ Հիսուս Քրիստոս հարություն առավ կիրակի օրը։ Սուրբ պահել օրը՝ նշանակում է՝ հանգստանալ առօրյա բոլոր գործերից եւ օրն անցկացնել աղոթքով, Սուրբ Գիրք ուսումնասիրելով եւ բարեգործությամբ։ Հասկանալի է, որ, մանավանդ, գյուղում պետք է միշտ կատարել նաեւ անհրաժեշտ շատ աշխատանքներ, որոնք կարեւոր են ընտանիքի համար։ Սա թույլատրելի է նաեւ Սուրբ Գրքով (Ելք 12, 6), բայց նաեւ աշխատանքի մեջ, այդ օրերին, մանավանդ, կիրակի, բոլորս պարտավոր ենք, գոնե, մեկ ժամ նվիրել Աստծուն եւ գնալ եկեղեցի՝ աղոթելու բոլորի հետ միասին, խոստովանելու մեր մեղքերը, հաղորդվելու Տիրոջ Մարմնին եւ Արյանը՝ որպես շնորհակալություն արտահայտություն աշխատանքի, բարիքների եւ ընտանիքի առողջության համար։ Վստահ եմ, որ ձեր դժվարությունների մեջ շատ բաներ կան, որոնց համար պետք է շնորհակալություն հայտնել Տիրոջը։ Իսկ շնորհակալության լավագույն ձեւը Սուրբ Պատարագին մասնակցելն է։

Սիրելի՛ հավատացյալներ, Տեր Հիսուս Քրիստոս միշտ խոսում է սիրով, բայց՝ կտրուկ եւ հստակ, նույնիսկ, եթե Նրա խոսքերը վիրավորում են մարդուն եւ մտահոգության առիթ դառնում, որովհետեւ Տիրոջ նպատակը մարդկանց բուժելն է, սթափեցնել է՝ հոգեւոր անտարբերությունից, իսկ բուժական միջամտությունները նախ ցավեցնում են, հետո՝ բուժում։ Նույնն է նաեւ մեր՝ քահանաներիս, նպատակը եւ պարտականությունը։ Մենք պարտավոր ենք որպես Տիրոջ կողմից կարգված պահակներ եւ հոգեւոր ուղեկիցներ, առաջնորդներ, զգուշացնել ձեզ, որ կատարեք ձեր հոգեւոր պարտականությունները եւ փրկեք ձեր հոգիները, ուղղեք ձեր ընթացքը եւ վայելեք Տիրոջ օրհնությունները ձեր եւ ձեր ընտանիքների համար.

«Մենք մեզ չէ՛, որ քարոզում ենք, այլ՝ Հիսուս Քրիստոսին՝ Տիրոջը, իսկ մեզ՝ որպես ձեր ծառաների՝ ի սեր Քրիստոսի։ Որովհետեւ Աստված, որ ասաց, թե «Խավարից թող լույս ծագի», հենց Ինքը ծագեց մեր սրտերում, որպեսզի լուսավորվենք Աստծու փառքի գիտությամբ, որ ճառագայթում է Հիսուս Քրիստոսի դեմքից», Բ Կորնթ. 4, 5-6։

Խորապես շնորհակա՛լ եմ բոլոր նրանց, ովքեր այս ամենը գիտակցում են եւ կանոնավոր կերպով ներկա են միասնական աղոթքներին եւ Սուրբ Պատարագին։

Հասկանում եմ նաեւ նրանց, ովքեր այս օրերին ժամանակավորապես ընդհանուր աղոթքներին ներկա չեն՝ համաճարակի տարածումը կանխելու պատճառով։ Կարոտով կսպասեմ ձեզ հետ հանդիպմանը եւ միասին աղոթելուն։

Տ. Հովսեփ
Հունիս, 2020

Հիսուսի Սուրբ Սրտի պաշտամունքը

«Ահա՛ Սիրտը, որը այդքան սիրեց մարդկանց եւ չխնայեց իրեն մինչեւ վերջ...»

Հունիս ամսին Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցում սովորություն է՝ կատարել հատուկ աղոթքներ՝ նվիրված Հիսուսի Սուրբ Սրտին։ Մենք եւս ամեն տարի Սուրբ Նշան եկեղեցում կատարում ենք այս խորհրդավոր ջերմեռանդությունը՝ Հիսուսի Սուրբ Սրտին ուղղված աղոթքների շղթան, Նվիրման Բանաձեւը եւ Սուրբ Սրտի գովերգը։ Այս տարի շատերն աղոթեցին տանից՝ համաճարակի պատճառով։ Իսկ ամիսն ավարտեցինք՝ Հիսուսի Սուրբ Սրտի սրբանկարով գյուղի տները եւ ընտանիքները օրհնելով եւ խնդրելով Հիսուսի Սուրբ, տիգախոց, վիրավոր Սրտի զոհաբերական միջնորդությունը՝ այս համավարակից եւ ամեն տեսակ փորձանքներից պաշտպանելու համար։

Հիսուսի Սուրբ Սրտի հանդեպ այս գեղեցիկ ջերմեռանդությունը սկիզբ է առել Արեւմուտքում՝ միջին դարերում եւ մուտք գործել նաեւ հայ կաթողիկէ համայնքներ շատ վաղ՝ հատկապես, Մխիթարյան միաբանության հայրերի ջանքերով։

Ի՞նչ է Հիսուսի Սուրբ Սրտի ջերմեռանդությունը. համառոտ

Ի սկզբանե Եկեղեցին խորին հարգանք է տածել մարդկության նկատմամբ Քրիստոսի զոհաբերական սիրո հանդեպ։ Այդ հարգանքն արտահայտվել է տարբեր խորհրդանիշներով. վաղ միջնադարում եղել է Բարի Հովվի կերպարը, միջին դարերում Քրիստոսի հինգ վերքերի եւ փշե պսակով թագադրված պատկերի պաշտամունքը։ Այդ ժամանակ էլ ի հայտ եկավ Հիսուսի Սուրբ Սրտի պաշտամունքը։ Այս ջերմեռանդության հետքերը հիմնականում կարելի է հայտնաբերել Սաքսոնիայի XIII դարի ցիստերցիան միանձնուհիների վանքերում, միջին դարերի սրբերի կենսագրություններում, դոմինիկյան, ֆրանցիսկյան եւ կարտեզյան միաբանությունների գործունեության մեջ։ Եկեղեցական կյանքում Հիսուսի Սուրբ Սրտի պաշտամունքը լայնորեն տարածվեց նոր ժամանակներում՝ 18-րդ դարից սկսյած։

Դեռեւս Լյուդովիկոս XIV-ի ժամանակաշրջանի ֆրանսիացի քահանա Սուրբ Ժան Էդը՝ հոգեւոր առաջնորդների թույլտվությամբ, առաջին անգամ 1672թ. մատուցեց Հիսուսի Սրտին նվիրված Սուրբ Պատարագ։ Հենց նա էլ հանդիսանում է Ֆրանսիայում Հիսուսի Սրտի պաշտամունքի ավանդույթի հիմնադիրը։

Հիսուսի Սրտի պաշտամունքի տարածման գործում մեծ դեր են խաղացել միանձնուհի Մարգարիտա Մարիա Ալաքոքի պատմությունները՝ Հիսուսի երեւումների մասին։ Տեր Հիսուսը նրան հայտնվել է 1675թ. Տիրոջ Մարմնի տոնին եւ պատվիրել հաստատել Իր Սրտին նվիրված տոնը։ Քույր Ալաքոքին աջակցում էր իր խոստովանահայր հիսուսյան Հայր Կլոդա դե լա Կոլոմբեն։ 1684թ.-ին լույս տեսավ Կոլոմբեի գիրքը՝ Մարգարիտա Մարիայի երեւումների նկարագրությամբ, իսկ 1691թ.՝ Մարգարիտա Մարիայի կենսագրությունը, որը պատկանում էր հիսուսյան Ժաննա Կրուազեի գրչին։ 1698թ. Ալաքոքը գրեց եւ հրապարակեց իր սեփական գիրքը՝ Հիսուսի Սուրբ Սրտի պաշտանմունքի մասին։ Դրանք բոլորն էլ մեծ հեղինակություն էին վայելում ֆրանսիական հոգեւորականության շրջանում։

Հիսուսի Սուրբ Սրտի պաշտամունքը ընդլայնվում էր, ի հայտ էին գալիս բազմաթիվ եղբայրություններ՝ նվիրված «Հիսուսի Սրտին»։ Առաջին հրապարակային երկրպագությունը Հիսուսի Սրտին եւ համընդհանուր նվիրումը արձանագրվել է 1720թ., Մարսելում՝ ժանտախտի համաճարակի ժամանակ։

1856թ. Պիոս IX Պապը հռչակեց Հիսուսի Սրտի պաշտամունքը՝ որպես պարտադիր բոլոր կաթողիկէ եկեղեցիների համար։

1899թ. հունիսի 11-ին Լեւոն XIII Պապը ամբողջ մարդկությանը աղոթքով նվիրաբերեց Հիսուսի Սուրբ Սրտին՝ դա համարելով իր ամենալավ գործը։ Այդ նվիրաբերության համար նրան խնդրել էր Սուրբ Սրտի միանձնուհի Մարիան՝ Բարի Հովիվ միաբանությունից՝ պնդելով, որ դա Տեր Հիսուս Քրիստոսի խնդրանքն է իրեն։ Նա մահացավ հենց Սուրբ Սրտի տոնի օրը։ Լեւոն XIII-րդը նաեւ հաստատեց Հիսուսի Սուրբ Սրտի Պատարագ, որը այսուհետ պետք է մատուցվեր յուրաքանչյուր ամսվա առաջին ուրբաթ օրերին։

XX-րդ դարի երկրորդ կեսին՝ Եվրոպային բաժին հասած ծանրագույն ժամանակաշրջանում, Հիսուսի Սրտի պաշտամունքը դարձավ առավել հայտնի։ Սրբացվեցին Հիսուսի Սրտի պաշտամունքի նախակարապետները՝ քույր Մարգարիտա Մարիա Ալաքոքը՝ 1920թ., Հայր Ժան Էդը՝ 1925թ., իսկ Հայր Կլոդ դե լա Կոլոմբեն դասվեց երանելիների շարքը՝ 1992թ.։ Պիոս XII Պապը 1956թ.-ին մի հատուկ կոնդակ նվիրեց Հիսուսի Սուրբ Սրտի պաշտամունքին։

Սուրբ Սրտի տասներկու խոստումները

Գոյություն ունի Հիսուսի Սուրբ Սրտի տասներկու խոստումների մի ցանկ, որի կազմողի անունը հայտնի չէ, բայց, ըստ ավանդության, այդ ցանկը հիմնված է Փրկչի կողմից Սուրբ Մարգարիտա Մարիա Ալաքոքին տրված հայտնությունների վրա։ Այդ խոստումների տեքստը վստահելի է, քանի որ դրանցում արտահայտված են սրբուհու գրառումները։
Ահա եւ ցանկը, որին ավելացրել ենք հղումներ՝ սուրբ Մարգարիտա Մարիայի տեքստերից.

1.*Իմ Սուրբ Սիրտը պաշտողներին ես՝ համաձայն նրանց կյանքի հանգամանքներին, տալիս եմ անհրաժեշտ շնորհներն ու օգնությունը* (Նամակ №141)։
2.*Նրանց ընտանիքներում ես կհաստատեմ ու կպահպանեմ խաղաղություն* (Նամակ №35)։
3.*Ես կմխիթարեմ նրանց վշտի մեջ* (Նամակ №141)։
4.*Ես նրանց համար կլինեմ ապահով ապաստան, հատկապես մահվան ժամանակ* (Նամակ №141)։
5.*Ես առատ օրհնություններ կբաշխեմ նրանց բոլոր աշխատանքներին եւ նախաձեռնություններին* (Նամակ №141)։
6.*Մեղավորները Իմ Սրտի մեջ կգտնեն անսահման ողորմածություն* (Նամակ №132)։
7.*Շնորհիվ բարեպաշտության այս ձեւի՝ դաղջ հոգիները կդառնան նախանձախնդիր* (Նամակ №132)։
8.*Նախանձախնդիր հոգիները արագ կհասնեն կատարելության բարձրունքների* (Նամակ №132)։
9.*Իմ օրհնությունը կլինի այնտեղ, որտեղ կպաշտեն Իմ Սուրբ Սրտի պատկերը* (Նամակ №135)։
10.*Բոլոր նրանց, ովքեր աշխատում են հոգիների փրկության համար, ես տալիս եմ ամենակարծր հոգիները դարձի բերելու շնորհ* (Նամակ №141)։
11.*Նրանց անունները, ովքեր տարածում են բարեպաշտության այս ձեւը, ընդմիշտ կդրոշմվեն Իմ Սրտում* (Նամակ №141)։
12.*Բոլոր նրանց, ովքեր ինն ամիս շարունակ առաջին ուրբաթ օրերին կհաղորդվեն Իմ Մարմնին եւ Արյանը, ես տալիս եմ հավատը մինչեւ վերջ պահելու եւ հավիտենական փրկություն ձեռք բերելու շնորհ* (Նամակ №86)։
Թարգմանեց եւ պատրաստեց՝ Նաիրա Բաղդասարյանը

Հիսուսի Սուրբ Սրտից՝ խաղաղություն մեր սրտերին

«Եւ նա Հիսուսի կրծքին ընկնելով՝ հարցրեց նրան. «Տեր, ո՞վ է»», Հվհ. 13, 25

Հովհաննեսի ավետարանի 13-րդ գլխում, ոտնլվայի խորհրդավոր տեսարանից հետո Հիսուս իր աշակերտներին ասաց. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, որ ձեզանից մեկն ինձ մատնելու է»։ Աշակերտները իրար էին նայում՝ մտածելով, թե ով է մատնիչը։ Նրանք ոչ միայն կասկածում էին միմյանց, այլեւ, ներքուստ, հավանաբար, մտածում էին, թե գուցե, հենց իրենք են մատնիչը։ Այդ միտքը չէր կարող չտանջել աշակերտներին, որ կիսել էին Հիսուսի առաքելությունը, տեսել Նրա սրբությունը, հավատացել Նրան, սովորել Նրանից, բայց նաեւ ներքուստ հասկանում էին, թե որքա՜ն թույլ են իրենք՝ առանց Հիսուսի, հասկանում էին, թե որքա՜ն մեղավոր են իրենք Հիսուսի առջեւ, թե որքա՜ն փխրուն է իրենց հավատքը եւ քաջությունը, նույնիսկ, Հիսուսի ներկայությամբ։ Հիշենք՝ ինչպես էին նրանք վախեցել, երբ նավարկում էին փոթորկված ծովում, մինչդեռ Հիսուս իրեց հետ էր եւ քնած էր նավակի մեջ, ինչպես Պետրոսը վախեցավ՝ ջրի վրա քայլելիս՝ դեպի Հիսուսը, թե ինչպես նույն Պետրոսը, որ պատրաստ էր իր կյանքը տալ Հիսուսի համար (Հվհ. 13, 37), երեք անգամ ուրացավ նրան, եւ թե ինչպես բոլոր աշակերտները թողեցին Հիսուսին եւ փախան մատնության գիշերը եւ այլ բազում դրվագներ, երբ Հիսուս նախատում էր իրենց՝ չտարբերելու համար կարեւորը երկրորդականից։ Նրանք հասկանում էին սեփական թուլությունը եւ վախենում էին դրանից, մանավանդ, Պետրոսը, որ այնքա՜ն սիրում էր Տիրոջը, եւ իրեն տանջում էր այդ միտքը, թե մատնիչը կարող է լինել եւ ինքը։ Հենց Պետրոսը նշան արեց Հովհաննեսին, «որին Հիսուսը սիրում էր եւ որը նստել էր նրա մոտ», ինչպես կարդում ենք ավետարանում, իմանալ, թե ով է մատնիչը։ Եվ Հովհաննեսը «Հիսուսի կրծքին ընկնելով՝ հարցրեց նրան. «Տեր, ո՞վ է»», Հվհ. 13, 25։

Հովհաննեսն ինքն էլ տանջվում էր եւ ուզում էր այդ հարցի պատասխանը իմանալ, որովհետեւ Հիսուս սիրում էր իրեն յուրահատուկ կերպով եւ պետք է մտածենք, որ իր ամենամեծ փափագն էր հանկարծ չվշտացնել Վարդապետին եւ չվիրավորել նրա սերը իր հանդեպ։
Եկե՛ք ավելի հանգիստ մտածենք այս վսեմ պատկերի մասին՝ Հովհաննեսը հենվեց Հիսուսի կրծքին. այդպես անելով՝ Հովհաննեսը նախ ուզեց օգտվել իր «արտոնյալ վիճակից» եւ իմանալ բոլորին ամենաշատ տանջող այդ հարցի պատասխանը, բայց նախեւառաջ՝ իմանալ, թե արդյոք ինքը չէ այդ մատնիչը։
Տեսե՛ք, թե ինչպե՞ս է ուզում իմանալ Հովհաննեսը՝ Տիրոջ կրծքին ընկնելով։ Սա պարզապես սիրո մի արտահայտություն չէ. Հովհաննեսն ինքն իրեն ամբողջովին հանձնեց Տիրոջ Սուրբ Սրտին, իր ողջ կյա՛նքը վստահեց Տիրոջ սիրույն, Տիրոջ բարությանը, անսահման համբերատարությանը։ Հիսուսի Սուրբ Սրտի Լիթանիայում աղոթում ենք. «Սիրտ Հիսուսի, լի բարությամբ եւ սիրով... երկայնամիտ եւ բազումողորմ», ըստ սաղմոսի խոսքերի։ Հովհաննեսն իր թույլ, իր մեղավոր մարդկային բնությունը ամբողջովին դրեց Տիրոջ կրծքին, մոտեցրեց Տիրոջ Սուրբ Սրտին, որպեսզի Տերն օգնի նախեւառաջ իրեն՝ երբեք չդնալ մատնության։ Հովհաննեսը հասկանում էր, որ ի՛նքը կարող էր լինել առաջին մատնիչը եւ իր հարցի պատասխանը իմանալուց առավել՝ ուզում էր նախ ինքն իրեն հանձնել Տիրոջ կամքին, Տիրոջ պաշտպանությանը, որպեսզի այդ հարցադրման պատասխանի մեջ երբեք չլիներ իր անունը, որ Տերը նախապես ներելով իրեն՝ հետ պահեր իրեն այդ ահավոր սխալը գործելուց, որ Տերը բուժեր իր բոլոր թուլությունները. չէ՞ որ Տերն ամեն ինչ գիտեր։
Մեզանից յուրաքանչյուրս սիրելի ենք Հիսուսի համար, ինչպես Հովհաննեսը։ Երբ երկմտում ենք, վախենում ենք կամ խռովված ենք, եկե՛ք փարվենք Տիրոջ Սուրբ Սրտին, որտեղ լիառատ սփոփանք եւ խաղաղություն կա՝ բոլորիս համար։
Հիսուսի Սուրբ Սրտից խաղաղվում են մեր սրտերը.
«Թող չխռովվեն ձեր սրտերը, հավատացե՛ք Աստծուն, հավատացե՛ք եւ ինձ», Հվհ. 14, 1։

Տ. Հովսեփ Գալստյան
1 *հունիսի*, 2020

Տիրոջ Սուրբ Սիրտը՝ «բորբոքեալ հնոց սիրոյ»

Տիրոջ Սուրբ Սիրտը «սիրո բորբոքեալ հնոց» է, ինչպես աղոթում ենք Սուրբ Սրտի Լիթանիայում, մի հնոց, որից Տերը սիրո հուր գցեց այս աշխարհի վրա, ըստ Իր խոսքերի. «Երկրի վրա կրակ գցելու եկա, եւ որքա՜ն եմ ուզում, որ արդեն իսկ բորբոքված լիներ», Ղկ. 12, 49։

Սիրո հուրը ճարակել է Տիրոջ Սուրբ Սիրտը եւ սպառվել (Ցվհ. 13, 1) *մարդու համար՝ առանց ավարտվելու, առանց այրվելու, ինչպես Քորեբ լեռան վրա Տիրոջ հրաբորբ ներկայությունից այրվում էր եւ չէր մոխրանում անկեզ մորենին, որին մոտեցավ Մովսեսը* (Ելք 3)։ *Նա հանեց իր կոշիկները, տեսավ Տիրոջ ամենաճարակ սիրո հուրը, շլացավ հրեղեն լույսով, ընդունեց այն իր սրտի մեջ, խանդավառվեց այդ հրով եւ բոցավառվեց ամբողջ էությամբ, սրտով ու մտքով եւ գնաց այդ հուրը փոխանցելու Տիրոջ ժողովրդին, այդ հրով առաջնորդեց նրանց անապատի միջով՝ մինչեւ երկիրն ավետեաց։ Այդ հուրը Արարիչն Հայր Աստծո՝ մարդու նկատմամբ ծնողական ի սպառ սիրո հուրն էր, որ ճարակեց Մովսեսին եւ ուղարկեց նրան՝ այդ հուրը տարածելու՝ որպես սիրո հրձիգ. երբ Մովսեսն իջնում էր Սինա լեռան վրայից, նրա դեմքը ճառագում էր լույսերով, եւ նա քողարկում էր, որ ժողովուրդը չսարսափի այդ տեսարանից* (Ելք 34, 29–35)։ *Աստծո սիրո հուրը պահանջկոտ է. այն պահանջում է Նույնպիսի ի սպառ, ինքնազոհաբերության պատրաստ փոխադարձ սեր՝ Աբրահամի նման, եւ կտրուկ հրաժարում մեղավոր կյանքից, ինչին իսրայելացիները պատրաստ չէին, իսկ մե՞նք...*

Աստված իր ժողովրդին մշտապես հրավիրում է իր հետ մտերմիկ զրույցի, ինչպես Մովսեսին, ում հետ «խոսում էր շրթունք-շրթունքի, բացահայտ եւ ոչ թե առակներով» (Թվ. 12, 8). *սա զրույց է Սրտից դեպի սիրտը, ինչպես մեկը կխոսի իր բարեկամի հետ, բացատրում է Սուրբ Գիրքը։*

Հիսուս իր Սուրբ Սրտի սիրո հրով ուղեկցում էր Տիրոջ ժողովրդին անապատում, լուսավորում էր գիշերվա խավարի մեջ, որ նրանք կարողանային առաջ ընթանալ (Ելք 13, 21–22)։

Այդ նույն սիրո հրով Տերը մաքրեց Եսայի մարգարեի շուրթերը, որոնք պիտի քարոզեին ապաշխարություն՝ մեղավոր ժողովրդին. «Եւ ահա ինձ մոտ ուղարկվեց սերովբեներից մեկը՝ ձեռքին այրվող ածուխ բռնած, որ ունելիով վերցրել էր զոհասեղանից։ Բերեց դիպցրեց իմ բերանին եւ ասաց. «Ահա՛ այդ դիպավ քո շուրթերին. դա կհանի քո անօրենությունները, եւ քո մեղքերը կսրբի քեզանից»», Ես. 6, 6։

Տիրոջ Սրտից բխող սիրո հուրը Տիրոջ Խոսքն է, որ առաջնորդում է իր ժողովրդին, Տիրոջ սրտից խոսում է իր ժողովրդի սրտի հետ, Տիրոջ շրթունքներից հոսում է առատորեն իր սիրելիների շրթունքների մեջ, մաքրում պղծություններից եւ ուղարկում առաքելության՝ արիաբար տարածելու այդ սերը եւ Աստծո Խոսքը։

Սուրբ Սրտի հրավառ սիրո պատկեր է ներկայացնում նաեւ այն կրակի հնոցը, որտեղ նետվեցին Դանիելի երեք ընկերները, որոնք հնոցում իրենց աղոթքի մեջ ապաշխարեցին Իսրայելի ամբողջ ժողովրդի փոխարեն՝ իրենք իրենց մատուցելով որպես ողջակեզ՝ որպես նախապատկեր Աստծո Որդու ողջակիզման՝ Խաչի վրա. «Թող այդպես լինի մեր զոհաբերությունն այսօր՝ քո առաջ՝ կատարյալ լինելու... որովհետեւ քեզ հուսացողներս ամոթով չենք մնում։ Արդ գալիս ենք քո հետեւից ամբողջ սրտով...», Դն. 3, 40–41։

Տեր Հիսուս Քրիստոսն Ինքը իջավ այդ հնոցի մեջ՝ մեզ բացատրելու համար Իր՝ սիրո հնոցում այրվելու իմաստը. ապշած Նաբուգոդոնոսորը բացականչեց. «Ես տեսնում եմ արձակված չորս մարդու, քայլում են կրակի մեջ եւ ոչ մի վնասվածք չկա նրանց վրա, իսկ չորրորդի տեսքը նման է Աստծո Որդուն», Դն. 3, 92։ Այդ երեք երիտասարդները Տիրոջ սիրո հնոցում ապաշխարեցին նաեւ չարի մարմնավորում Նաբուգոդոնոսորի համար, եւ սա դարձի եկավ։

Տեր Հիսուս Քրիստոսի սիրո հրի մեջ Տիրոջ հետ միասին քայլելը ապաշխարություն է, նոր կյանքի սկիզբ եւ ճշմարիտ մկրտություն, ինչպես գոչում էր Հովհաննես Մկրտիչը. «...նա ով գալիս է ինձնից հետո... կմկրտի ձեզ Սուրբ Հոգով եւ հրով», Մտթ. 3, 11։

Հիսուս՝ իր սիրո կրակո՛վ է ամեն ինչ համեմում, մաքրազտում. «ամեն ինչ կրակով պիտի աղվի», Մրկ. 9, 49։

Եվ ի վերջո, Ի՛նքն իսկ այրվում է Իր ի սպառ սիրո հնոցի մեջ՝ տառապանքների, Գողգոթայի ճանապարհի հնոցի մեջ, բարձրանում է Խաչի հնոցը, որից դուրս է գալիս անվնաս. ինչպես հնոցից դուրս բերեց երեք երիտասարդներին, այդպես էլ Հայր Աստված Իր Որդուն դուրս բերեց որդիական ինքնանվեր սիրո հնոցից՝ անվնաս, անապական, հարուցյալ, փառավորյալ մարդկային Մարմնով եւ Քրիստոսի խորհրդավոր Մարմնի հետ միասին եւ այդ Մարմնի մեջ, որ Եկեղեցին է, մեր բոլորիս մարդկային մարմիններն անցկացնելով իր հայրական սիրո հնոցի միջով եւ հրով աղելով դրանք՝ դուրս է բերելու հաղթական այս աշխարհում եւ անապական հարուցյալ մարմիններով՝ Ահեղ դատաստանից հետո։

Ուստի սիրելի՛ր, եկե՛ք ինքներս մեզ ամբողջ սրտով, մտքով, էությամբ եւ զորությամբ նետե՛նք Տիրոջ եւ մարդու հանդեպ ի սպառ կիզող սիրո հնոցը, որպեսզի Տիրոջ հետ միասին դուրս գանք՝ սրբագործված, համեմված, վերանորոգ մարդկային սրտով՝ նման Հիսուսի Սուրբ եւ բոցակեզ Սրտին.

«Արա՛ զսիրտ մեր ըստ սրտին քում», Լիթանիա Սուրբ Սրտին Յիսուսի։

Տ. Հովսեփ Քհն. Գալստյան
08 հունիսի, 2020

Սիրտ Յիսուսի՝ «աղբիւր կենաց եւ սրբութեան... ի խոր խոցեալ տիգաւ»

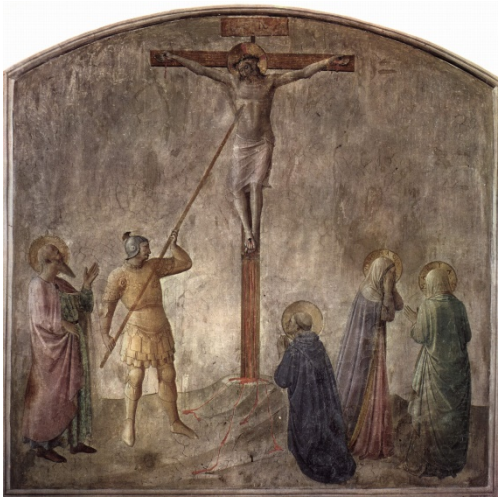

«Ո՛վ Յիսուս, Աղբիւր ջրոյ կենդանւոյ, առ Քեզ ծարաւիմ, Քեզ փափագիմ, Քեզ տրփամ, տո՛ր իմ ծարաւեալ ոգւոյս զՔեզ զովացումն։ Ծարաւիմ ըմպել ի կրկին վտակաց կողիդ, որով եւ արբեալ սիրով զմայլիմ»,
Սբ. Ներսես Լամբրոնացի

Տիրոջ Սուրբ Սիրտը «կենաց աղբյուր» է, ըստ Լիթանիայի բառերի, հավերժահոս աղբյուր, որտեղից բխող ջուրը աստվածային սիրո եւ ողորմության հեղումն է՝ աշխարհի վրա։ Հովհաննեսի ավետարանի 7-րդ գլխում կարդում ենք, որ Տաղավարահարաց տոնի վերջին օրը Հիսուս կանգնած էր եւ աղաղակում էր. «Եթե մեկը ծարավ է, թող ինձ մոտ գա եւ խմի», (Հվհ. 7, 37)։ Սամարացի կնոջ հետ զրուցելիս՝ ջրհորի մոտ, Հիսուս եւս խոսում է այն ջրի մասին, որ Ինքն է տալիս. «...ով խմի այն ջրից, որ ես եմ տալու նրան, հավիտյան չպիտի ծարավի։ Իսկ այն ջուրը, որ ես նրան տալու եմ, նրա մեջ կդառնա բխող ջրի աղբյուր՝ հավիտենական կյանքի համար» (Հվհ. 4, 13–14)։ Հիսուս այս

ասում էր այն տոնի ժամանակ, երբ հրեաները հիշում էին Եգիպտոսի գերությունից հետո իրենց անապատային տարիները։ Եվ այդ տարիներին էր, որ Մովսեսն աղոթեց Տիրոջը, ձեռքի գավազանով հարվածեց ժայռին, եւ ջուր բխեց (Թվ. 20, 7-13)։ Հիսուս՝ խոսելով իր մասին՝ որպես ջրի աղբյուրի, ինքն իրեն բացահայտում է որպես ճշմարիտ ժայռ, որից բխում է դեպի հավիտենական կյանք տանող ջուրը։ Եվ այդ ջուրը Տիրոջ Սուրբ Սրտից հեղվում է յուրաքանչյուրիս սրտի մեջ, ով նրան մոտենում է՝ դարձի եկած այն սամարացի կնոջ խոսքերը սրտում պահած եւ որպես աղոթք՝ իր շուրթերի վրա. «Տե՛ր, տու՛ր ինձ այդ ջուրը, որպեսզի չծարավեմ» (Հվհ. 4, 15)։ Հիսուս Իր Սրտում կատարում է մարգարեությունները. «Դուք ուրախությամբ ջուր կվերցնեք Փրկչի աղբյուրից», Ես. 12, 3, «եւ Գառը ... կհովվի նրանց ու կառաջնորդի նրանց դեպի կյանքի աղբյուրը», Հյտն. 7, 17, «Հրեշտակն ինձ ցույց տվեց նաեւ բյուրեղի պես մաքուր կենդանի ջրի մի գետ, որ բխում էր Աստծո եւ Գառան գահից, այն հոսում էր քաղաքի հրապարակների միջով...», Հյտն. 22, 1։

Տիրոջ Սուրբ Սրտից բխող կենդանի ջրի ամենակատարյալ պատկերն ավետարանում, թերեւս, Հովհաննեսի մոտ նկարագրվող խաչելության դրվագն է, երբ զինվորը տեգով խոցեց խաչյալ Հիսուսի կողը, եւ «իսկույն արյուն եւ ջուր ելավ» (Հվհ. 19, 34)։ Եկեղեցու հայրերի համար Հիսուսի տեգով ծակված կողից հոսող ջուրը եւ արյունը Նրա Սուրբ Սրտից առատորեն հոսող սիրո բխումն է, որից սկիզբ է առնում եւ սնվում, լիառատ ողողվում Տիրոջ Սուրբ Եկեղեցին՝ Քրիստոսի խորհրդավոր Մարմինը։ Հիսուսը խաչվեց, որից հետո՛ միայն Իր Սիրտը առատորեն
բացեց՝ որպես կենդանի եւ անսպառ ջրի աղբյուր՝ ամբողջ աշխարհի համար, ըստ ավետարանչի խոսքերի. «Ով ինձ հավատում է, նրա ներսից կենդանի ջրերի գետեր պիտի բխեն»։ Նա այս խոսքերն ասում էր Հոգու մասին, որն ընդունելու էին Իրեն հավատացողները, քանի որ Հոգին դեռեւս չուներին, որովհետեւ Հիսուսը դեռ փառավորված չէր» (Հվհ. 7, 38-39)։ Հիսուսի փառավորու՛մը եղավ Իր խաչելության ժամը, որի լրումն էր, կարծես, զինվորի տեգով կողի խոցվելը, որտեղից Իր Հոգին՝ ջրի եւ արյան տեսքով, հոսեց ու ողողեց իր առաքյալներին եւ բոլոր Իրեն հավատացողներին։ Այս պատկերը նաեւ եղավ բացատրությունը Կանայի հարսանիքի հրաշքի, երբ Հիսուս տաշտակների ջուրը գինի դարձրեց՝ ի կանխանշումն իր կողից հեղվելիք ջրի եւ արյան, Սուրբ Հոգու հեղման, որ լիուլի լցնում է բոլոր հավատացյալների հոգիներն ու սրտերը, ինչպես ընտիր գինին արբեցրեց Կանայի հարսանքավորներին։ Ուրեմն, Տիրոջ տիգախոց Սիրտը դարձավ ակունքը՝ Սուրբ Հոգու հեղման, որ Ամենասուրբ Երրորդության մեջ հավիտենապես գոյություն ունեցող Սերն է, ըստ առաքյալի խոսքի. «Աստված սեր է» (Ա Հվհ. 4, 16), որը լցվում է մեր մեջ. «Աստծո սերը լցվում է մեր սրտերում՝ Սուրբ Հոգու միջոցով, որ տրվեց մեզ» (Հռմ. 5, 5)։

Սուրբ Երրորդության հավիտենական սիրով, որ բխում է Հիսուսի Սուրբ Սրտից եւ Հոգով լցվում մեր մեջ, մենք կայանում ենք որպես Տիրոջ մեկ ընտանիք, մեր խորհրդավոր Մարմին, որտեղ կոչված ենք արտացոլելու Սուրբ Երրորդությունը՝ որպես սիրո ամենակատարյալ համայնք։ Սա՛ է տանում դեպի սրբություն՝ Աստծո սերը, սա՛ է մեր սրտերը ձգում դեպի աստվածային Սուրբ Սիրտը, ըստ Իր խոսքի՝ «երբ բարձրանամ երկրից, բոլորին կձգեմ դեպի ինձ»։ Հիսուս իր Խաչի վրայից մեզ ձգում է դեպի Իր տիգախոց Սիրտը եւ տալիս է ու սովորեցնում ի սպառ սեր, որ սրբացնում է մարդուն, ինչպես Հիսուս Ինքն Իրեն սրբացրեց մեզ համար.
«Եվ ես ինձ սրբացնում եմ նրանց համար, որպեսզի նրանք էլ սրբացվեն ճշմարտությամբ», Հվհ. 17, 19։ Հիսուս Հոր աջ կողմում է եւ մեզ բոլորիս ձգում է դեպի Երկինք՝ ճշմարտության Հոգով, որ առաջնորդում է մեզ դեպի սրբություն։

Տ. Հովսեփ Քհն. Գալստյան
16 հունիսի, 2020

Հ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Սիրելի՛ հավատացյալներ, **Վարդավառի տոնին՝** հուլիսի 19-ին, բոլորիդ հրավիրում եմ ներկա լինելու տոնական Սուրբ Պատարագին, որից հետո կկատարվի Անդաստանօրհնեքի՝ աշխարհի չորս կողմերի, համայնքի, ձեր տների, ընտանիքների, դաշտերի օրհնության սրբազան արարողությունը։

Սուրբ Պատարագը եկեղեցում մատուցվում է ամեն կիրակի նույն ժամին՝ 12։00-ին, որից առաջ՝ 11։00-ին կատարում ենք Առավոտյան ժամերգություն կամ այլ աղոթքներ։

Յուրաքանչյուր շաբաթ երեկոյան՝ 17։30-ին, եկեղեցում կատարվում է նաեւ Երեկոյան ժամերգություն։

Եկե՛ք միասին աղոթենք եւ այս օրերին ձեզ հետ անպայման ունեցե՛ք համավարակից պաշտպանվելու միջոցներ։

Աստված օրհնի՛ ձեր ընտանիքները եւ հոգեւոր ճգտումները. Ամեն։

Տ. Հովսեփ Քհն. Գալստյան

«Կանթեղ» թերթը ներկայացնում է Բավրայի հայ կաթողիկէ երիտասարդական միութեան գործունեությունը եւ տարաբնույթ հոգեւոր նյութեր։ Երիտասարդական միությունը, որպես կանոնավոր գործունեություն իրականացնող կառույց, կազմավորվել է 2018թ. եւ արդյունքն է դյուղի հայ կաթողիկէ հոգեւոր հովվի եւ երիտասարդների միասնական ջանքերի. նպատակն է՝ ծառայել Տեր Հիսուս Քրիստոսի Կաթողիկէ՝ Ընդհանրական Սուրբ Եկեղեցուն եւ տեղի համայնքին, հայ հասարակությանը։ Բավրայի երիտասարդական միությունն անբաժանելի մասն է Հայ Կաթողիկէ Երիտասարդաց միության։

Թերթի կազմող եւ խմբագիր՝ Տ. Հովսեփ Քհն. Գալստյան, հեռ.՝ 055698957

Թերթի կազմության աշխատանքներին մասնակցեցին Բավրայի հայ կաթողիկէ երիտասարդական միության անդամները

Թերթի հովանավորներ՝

Արհ. Տ. Ռաֆայել Արքեպս. Մինասյան՝ Առաջնորդ Կաթողիկէ Հայոց՝ Հայաստանի, Վրաստանի, Ռուսաստանի, Ուկրաինայի եւ Արեւելյան Եվրոպայի

«Հայկական Կարիտաս» բարեսիրական կազմակերպություն

Հայ Կաթողիկէ Երիտասարդաց միություն, ի միություն աղոթքի եւ գործունեության

Թերթի տպաքանակը՝ 100, բաժանվում է անվճար

Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարան
Հուլիս, 2020